

1951

ΤΕΥΧΟΣ 3 / 2006

το φυλλαράκι

Περιβαλλοντικές ευαισθησίες

Φύση • Γνώση • Προστασία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

το φυλλαράκι

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΕΕΠΦ)

Νίκης 20, 105 57, Τηλ: 210-3224 944, Fax: 210-3225 285

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: hspn@hol.gr, Ιστοθέση: www.eepf.gr

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ) είναι η παλαιότερη περιβαλλοντική Μη Κυβερνητική Οργάνωση στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε το 1951. Έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί, τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για τη φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

Η ΕΕΠΦ συνετέλεσε στη δημιουργία των περισσότερων Εθνικών Δρυμών και πολλών άλλων προστατευόμενων φυσικών περιοχών, καθώς και στην υπογραφή από τη χώρα μας της Συνθήκης του Ramsar για την προστασία των υγροτόπων. Πρωτοστάτησε, επίσης, στις προσπάθειες προστασίας απειλούμενων ειδών, όπως η Μεσογειακή φώκια, η Αρκούδα και η Θαλάσσια χελώνα.

Για το έργο της έχει τιμηθεί από την Ακαδημία Αθηνών, το Συμβούλιο της Ευρώπης και το Ίδρυμα Ford.

Δραστηριοποιείται σήμερα σε τέσσερις άξονες: περιβαλλοντική εκπαίδευση, προγράμματα προστασίας της Φύσης, παρεμβατική προστασία και γενικότερη ευαισθητοποίηση του κοινού.

Η ΕΕΠΦ διοικείται από 10 μέλη Διοικητικό Συμβούλιο, που εκλέγεται στην ετήσια Γενική Συνέλευση από τα μέλη της.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 3 €

Στα συμμετέχοντα σχολεία στα προγράμματα της ΕΕΠΦ, στους Υπεύθυνους Π.Ε. των Νομών, στα ΚΓΠΕ και τις Εθελοντικές Ομάδες, διατίθεται δωρεάν

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΕΠΦ

Συντακτική Επιτροπή έκδοσης:

Πρόεδρος:

Μαρία Ρουσομουστακάκη

Μέλη:

Αλίκη Βαβούρη
Διονυσία Παπαδοπούλου
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης
Γεωργία Φέρμελη
Κλεοπάτρα Χατζηκώστα

Γραμματέας:

Πάνος Μαθιουδάκης

Εκδότης-Υπεύθυνος ύλης:

Μαρία Ρουσομουστακάκη

Επιμέλεια:

Μαρία Ρουσομουστακάκη, Αλίκη Βαβούρη

Καλλιτεχνική Επιμέλεια:

Άννα Κατσουλάκη

Παραγωγή-Εκτύπωση

Γραφικές Τέχνες ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ Α.Ε.

Ιδιοκτήτης:

Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ)

Περιεχόμενα

■	Editorial – Αλοίμονο αν αρχίσουμε να φοβόμαστε και τα χελιδόνια	1
■	Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Σωκράτης/Comenius II	2
■	Διασχίζοντας τις διαχωριστικές γραμμές	5
■	Αποτελεσματική, σύγχρονη και με ευαισθησία αντιμετώπιση των αδέσποτων ζώων	8
■	Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας	9
■	Η κυρία Ανακύκλωση μας χτύπησε την πόρτα	12
■	Ένα δέντρο μια φορά μες στην πράσινη γωνιά	14
■	Κάτοικοι Θυμιανών, με παρελθόν εκατομμυρίων ετών	20
■	«Νερό – Πηγή ζωής...»	22
■	Η συνεργασία σχολείου και Τ.Α. σε θέματα διαχείρισης απορριμμάτων	25
■	Το Κέντρο Υγροτόπων Ροδιάς στον Αμβρακικό	28
■	Τι είπαν τα παιδιά στους Νέους Δημοσιογράφους για το Περιβάλλον	29
■	Γράμματα, Σχόλια	30
■	Βιβλιοπαρουσίαση. Διεθνές Συνέδριο για την επίσημη έναρξη της δεκαετίας του ΟΗΕ για την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη στη Μεσόγειο	32

Αλοίμονο αν αρχίσουμε να φοβόμαστε και τα χελιδόνια...

Ο φετινός χειμώνας σηματοδεύτηκε από το φόβο της «γρίπης των πουλερικών».

Ο ιός της γρίπης διακρίνεται στους τύπους Α, Β, και C. Δυστυχώς μεταλλάσσεται, με αποτέλεσμα να χρειάζεστε συνεχώς νέα αντιγριπικά εμβόλια, καθώς προκύπτουν ιοί μερικώς νέοι για το ανοσοποιητικό μας σύστημα. Η γρίπη είναι συνηθισμένη σε πολλά πτηνά, αλλά και στα γουρούνια και στα άλογα. Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά στον ιό Α/Η5Ν1. Προκαλεί στα πουλερικά το θάνατο μέσα σε λίγες ώρες από τη στιγμή που θα προσβληθούν. Έτσι, ονομάστηκε «γρίπη των πουλερικών», γιατί αυτό ακριβώς είναι μέχρι στιγμής.

Με βάση τα σημερινά δεδομένα, η νόσος με τη σημερινή της μορφή δεν αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για τον άνθρωπο, καθώς δεν έχει περάσει στη φάση μετάδοσης από άνθρωπο σε άνθρωπο. Η ανησυχία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας έχει σχέση με την απειλή της εμφάνισης ενός μεταλλαγμένου στελέχους, που θα έχει τα λοιμογόνα χαρακτηριστικά του Η5Ν1 και ταυτόχρονα την ικανότητα μετάδοσης από άνθρωπο σε άνθρωπο και όχι μόνο από ζώα σε ζώα ή και σε άνθρωπο, που έρχεται σε επαφή με πουλερικά, όπως ο σημερινός ιός. Το πότε και αν θα συμβεί αυτό, δεν είναι προβλέψιμο. Εικάζεται ότι τα μεταναστευτικά πουλιά θα μεταφέρουν τον ιό σε άλλες περιοχές της Γης, όπου δεν αποκλείεται να συμβεί η αλλαγή αυτή του ιού. Και στις μεν περιοχές όπου τηρούνται οι κανόνες υγιεινής και λειτουργούν σωστά οι υπηρεσίες περιθάλψης, τα κρούσματα γρίπης και η μετάδοση, είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν. Τι γίνεται όμως με τις περιο-

χές όπου το βιοτικό επίπεδο είναι χαμηλό και οι υπηρεσίες υγείας ατελείς ή ανύπαρκτες; Θα βρεθούμε σε μια νέα πανδημία γρίπης;

Δεν γνωρίζουμε τι θα κάνει ο ιός Η5Ν1 το επόμενο διάστημα. Άλλωστε δεν γνωρίζουμε τι θα κάνει κανένας ιός. Όμως πρέπει να προετοιμαστούμε όσο γίνεται πιο καλά, ώστε να αντιμετωπίσουμε το χειρότερο σενάριο, μια πανδημία γρίπης όπως αυτή του 1918, που είχε περίπου 20 εκατομμύρια θύματα σε όλο τον κόσμο. Ένα εμβόλιο εναντίον του Η5Ν1 δεν είναι ακόμα έτοιμο. Με τα φάρμακα που υπάρχουν σε απόθεμα μπορεί να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα τμήματος μόνο αυτών, που ίσως θα ασθενήσουν.

Εντωμεταξύ, συμβαίνουν διάφορα... Στην Κίνα π.χ., σε περιοχή της Μογγολίας, το Νοέμβριο του 2005 αναφέρθηκε ότι χάθηκαν εξαιτίας του ιού, 2.600 πουλερικά. Δυστυχώς αυτό δεν άλλαξε και πολλά πράγματα σε σχέση με τον τρόπο που αναπτύσσουν και διοχετεύουν στην αγορά τα πουλερικά τους. Στην Ελλάδα στις Οινούσες, πανικός άνευ λόγου. Στην Ευρώπη συνεγερέμος εξαιτίας των πρώτων θανάτων στη Τουρκία.

Ο πανικός και η υπερβολή είναι δυστυχώς χαρακτηριστικά των καιρών μας. Άλλοι ξορκίζουν το κακό με ανέκδοτα: Το σύμβολο @ απαγορεύεται στο εξής να ονομάζεται «παπάκι». Βρείτε άλλη λέξη. Αφαιρούνται οι άδειες κυκλοφορίας από όσους οδηγούν παπάκια. Αντ' αυτού προτείνεται το περπάτημα. Και άλλοι άρχισαν κιάλας να βλέπουν με φόβο τα πουλιά, που θα γυρίσουν πίσω την άνοιξη! Σε λίγο θάρθουν πίσω τα χελιδόνια. Και εμένα με τρομάζει η εικόνα ενός κόσμου που θα μπορούσε να πανι-

κοβληθεί και να αντιμετωπίσει εχθρικά ακόμα και αυτά τα πουλιά. Με τρομάζει η σκέψη και μόνο πως οι πελαργοί, οι ερωδιοί, ή ακόμα και τα σπουργίτια μας, τα κοτόπουλα, θα μοιάζουν εχθροί.

Ο δάσκαλος μπορεί να βοηθήσει; Σίγουρα όχι παράγοντας εμβόλια, ή μεθοδεύοντας τρόπους αντιμετώπισης του ιού. Αυτή είναι υποχρέωση, δουλειά, άλλων. Όμως έχει την ευκαιρία να δείξει πόσο αναγκαία είναι η τήρηση των κανόνων υγιεινής. Να συζητήσει με τους μαθητές για το πώς διαμορφώθηκε η ποικιλία ζωής πάνω στη Γη κάτω από την επίδραση βαθμιαίων και απότομων αλλαγών στον πλανήτη μας, μέσα από την εξέλιξη και την προσαρμογή, μέσα από καταστροφές αλλά και εκρήξεις ζωής. Ευκαιρία να συζητήσουν για τα πουλιά. Μήπως είναι οι απόγονοι των δεινοσαύρων, που τόσο έλκουν τα παιδιά; Ας ζωγραφίσουν, πάνω στην υδρόγειο σφαίρα τη μεταναστευτική πορεία ενός χελιδονιού. Και τότε είναι σίγουρο, ότι κάθε χελιδόνι θα γίνει ένα ξεχωριστό πλάσμα με τη δική του αξία. Είτε μεταφέρει ιό, είτε μεταφέρει μήνυμα χαράς για τη ζωή που αναγεννάται.

ΜΑΡΙΑ ΡΟΥΣΣΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗ

Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης
Λέκτορας του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ / COMENIUS II

Η αυξημένη ετερότητα που διακρίνει τα μέλη των κοινωνιών του σύγχρονου κόσμου, λόγω της μεγάλης κινητικότητας πολιτών διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης που παρατηρείται, επιβάλλει την ευαισθητοποίησή μας σε θέματα παγκοσμίου ενδιαφέροντος, αφού αυτά επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα της ζωής μας, τον τρόπο σκέψης μας, τη συμπεριφορά μας και γενικότερα τη στάση μας στη ζωή.

Η Ευρώπη του σήμερα είναι πολυπολιτισμική, πολύγλωσση, πολύχρωμη, σταυροδρόμι συνύπαρξης λαών και πολιτισμών. Οι πολίτες της, διαφορετικής καταγωγικής ρίζας, κουβαλούν στο σώμα τους και την ψυχή τους όλα τα χαρακτηριστικά που τους προσδιορίζουν και συμβάλλουν στη διατήρηση της πολιτισμικής ποικιλότητας, σε ένα περιβάλλον στο οποίο διαφορετικές λαλιές καθρεφτίζουν σκέψεις και συναισθήματα.

Η ανάγκη για αλληλοκατανόηση και αλληλοσεβασμό, από την πολύ μικρή ηλικία, αποτυπώνεται στην προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ενίσχυση της Ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση. Είναι η διάσταση που υπηρετεί την ουσιαστική και ισότιμη επικοινωνία, αξιοποιώντας τον πλούτο των ομοιοτήτων και των διαφορών που συνυπάρχουν ανάμεσα στους λαούς.

Χρήσιμο εργαλείο για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής διάστασης στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελεί το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ / COMENIUS, κυριότεροι στόχοι του οποίου είναι:

- Η ενίσχυση της Ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαί-

δευση και η διευκόλυνση της ευρείας διακρατικής πρόσβασης σε εκπαιδευτικούς πόρους στην Ευρώπη.

- Η προαγωγή της ποσοτικής και ποιοτικής βελτίωσης του επιπέδου γνώσης των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η προαγωγή της συνεργασίας και της κινητικότητας στον τομέα της εκπαίδευσης μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
- Η διερεύνηση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος μέσα από καινοτόμες δράσεις και διδακτικές πρακτικές που αυξάνουν την αυτοεκτίμηση του μαθητή και την εμπιστοσύνη στον εαυτό του, συμβάλλουν στην ανάπτυξη διαπροσωπικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων, ενισχύουν την επιθυμία του για εκμάθηση ξένων γλωσσών, διεγείρουν τη φαντασία του, αυξάνουν τον ενθουσιασμό του, δίνουν διέξοδο στη δημιουργικότητά του και του δείχνουν δρόμους μέσα από τους οποίους, δια βίου, θα αναζητήσει και θα κατακτάει τη γνώση. Φορέας υλοποίησης και διαχείρισης του Προγράμματος COMENIUS/ΣΩΚΡΑΤΗΣ στην Ελλάδα είναι το ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος δίνεται η δυνατότητα στους εμπλεκόμενους στην εκπαίδευση να αποκομίσουν πολλαπλά οφέλη συμβατά με τους γενικότερους και επί μέρους στόχους του.

Συγκεκριμένα, η ενέργεια **COMENIUS I** αφορά σε συμπράξεις σχολικών ιδρυμάτων για υλοποίηση σχεδίων (projects) διακρατικής συνεργασίας. Στο πλαίσιο της ενέργειας αυτής εκπονούνται σχέδια για σχολικά ιδρύματα, σχέδια για εκμάθηση γλωσσών, σχέδια για ανάπτυξη σχολικών ιδρυμάτων.

Οποιοδήποτε θέμα θεωρείται ενδιαφέρον και σημαντικό είναι επιλέξιμο εφόσον αυτό θα λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη συνεργασίας και μάθησης στο πλαίσιο του σχεδίου (project) που αναλαμβάνουν όλα τα σχολεία – μέλη της ίδιας σύμπραξης.

Ιδιαίτερως σημαντική θεωρείται η διακρατική κινητικότητα τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών, η οποία στηρίζεται και ενισχύεται οικονομικά κατά την εκπόνηση των εκπαιδευτικών σχεδίων, στο πλαίσιο του Προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ /COMENIUS.

Συμμετέχουσες χώρες στην υλοποίηση των εκπαιδευτικών σχεδίων είναι το Βέλγιο, η Δανία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Τουρκία, η Ολλανδία, η Αυστρία, η Πορτογαλία, η Φινλανδία, η Σουηδία, η Νορβηγία, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, η Βουλγαρία,

η Τσεχία, η Εσθονία, η Ουκρανία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Κύπρος και η Μάλτα.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που θέλουν να υλοποιήσουν εκπαιδευτικό σχέδιο στο πλαίσιο του Προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ / COMENIUS μπορούν να αναζητήσουν εταίρους στην ηλεκτρονική διεύθυνση [http:// partbase.europro.se](http://partbase.europro.se), ή σε σεμινάρια (CONTACT SEMINARS) που οργανώνονται για το σκοπό αυτό από τις εθνικές αρχές που διαχειρίζονται το Πρόγραμμα στις διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες.

Κωδικοποιώντας τη διαδικασία υλοποίησης ενός σχεδίου στο πλαίσιο του Προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ / COMENIUS, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι είναι ανάγκη να εκφράσουμε καθαρά τις ιδέες μας για να δημιουργήσουμε ένα κοινό όραμα, να κάνουμε αυτό το όραμα πράξη και να δημιουργήσουμε προϊόντα συμβατά με το όραμα μας.

Τα οφέλη που προκύπτουν μέσα από τη συμμετοχή στο Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ/COMENIUS είναι πολλαπλά τόσο για τους μαθητές, όσο και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

Τα οφέλη αυτά εκτιμά ιδιαίτερα και η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΕΕΠΦ), η οποία προσπαθεί να φέρει κοντά εκπαιδευτικούς από διαφορετικές χώρες που μέσα από στενή συνεργασία θα βοηθήσουν τους

μαθητές τους να ανταλλάξουν εμπειρίες, να διερευνήσουν διάφορες πτυχές της Ευρωπαϊκής πολιτισμικής κοινωνικής και οικονομικής πολυμορφίας, να εμπλουτίσουν τις γενικές γνώσεις τους, να μάθουν να κατανοούν καλύτερα και να εκτιμούν τις απόψεις των άλλων, και να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, με την ίδια τη ζωή.

Σε μια τέτοια προσπάθεια αποσκοπούσε και η πρόσκληση της ΕΕΠΦ σε δυο από τα σχολεία της χώρας μας, που με εξαιρετική επιτυχία υλοποιούν Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, για συμμετοχή τους σε CONTACT SEMINAR που έγινε στις 9-12 Οκτωβρίου στο Stratford upon Avon του Ηνωμένου Βασιλείου, με σκοπό την προώθηση του Προγράμματος COMENIUS και τη σύναψη συμπράξεων στα πλαίσια του Προγράμματος αυτού. Συμμετείχαν συνολικά 42 Ευρωπαίοι εκπαιδευτικοί από 13 διαφορετικές χώρες (Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο).

13ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ

Τα Ελληνικά σχολεία ήταν το 13ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ, και το 2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΙΑΚΙΣ. Το 13ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ, σε συνεργασία με τα σχολεία Pukkila Primary School της Φινλανδίας, Harbury Primary School του Ηνωμ. Βασιλείου, St. Mary's RC Primary School του Ηνωμ. Βασιλείου, Grundschule "Am Stadtsee" της Γερμανίας, και Grundschule "Petrikirchhof" της Γερμανίας, που συμμετείχαν και αυτά στο Σεμινάριο, θα υποβάλλει αίτηση για να αναλάβει το συντονισμό σύμπραξης με θέμα **"GROWING TOGETHER TOWARDS A HEALTHY LIFE STYLE"** (Μεγαλώνοντας μαζί προς ένα υγιές περιβάλλον). Τα επί μέρους θέματα που θα διερευνηθούν είναι **"Knowing Each Other"** (Γνωρίζοντας ο ένας τον άλλον) την πρώτη χρονιά, **"Climatic Effect on Our Lives"** (Κλιματολογικές επιδράσεις στη ζωή μας) τη δεύτερη χρονιά, και **"Healthy Living"** (Υγιεινή Διαβίωση) την τρίτη χρονιά.

13ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ

Σκοποί του σχεδίου είναι:

- Η ευαισθητοποίηση μαθητών και δασκάλων στα περιβαλλοντικά προβλήματα του πλανήτη μας, η ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης και η ενεργή δράση τους για τη βελτίωση των συνθηκών της ζωής μας.
- Η συλλογή στοιχείων, η επεξεργασία τους και η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Η εξοικείωση των μαθητών με την έρευνα με βιωματικό τρόπο.
- Η γνωριμία με κάθε μορφή ζωής που βρίσκεται σε ένα κήπο και με τις ιδιαίτερες κλιματολογικές συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσονται τα φυτά.
- Η σύνδεση του θέματος με την ιστορία του κάθε τόπου, τους μύθους και τις παραδόσεις του και γενικά τη λαϊκή σοφία της χώρας κάθε συμμετέχοντος στη σύμπραξη σχολείου, καθώς και η εκτίμηση της συμβολής των στοιχείων αυτών στη πολιτισμική ταυτότητα κάθε λαού .

- Η απόκτηση γνώσεων για τα υλικά που ανακυκλώνονται, ώστε να μειωθεί ο όγκος των απορριμμάτων.
- Η ευαισθητοποίηση σε θέματα σωστής διατροφής.
- Η κατανόηση και αναγνώριση της αισθητικής και συναισθηματικής αξίας της φύσης, της διαφορετικότητας του κάθε οργανισμού και της εννοίας της αλληλεξάρτησης.
  - Η βελτίωση της αισθητικής της τάξης, του κήπου, της αυλής και γενικότερα της περιοχής των μαθητών κάθε χώρας.
- Η αλλαγή στάσεων και λανθασμένων συμπεριφορών.

Το 2ο **ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΙΛΚΙΣ** σε συνεργασία με τα σχολεία Maria Regina Girls' Junior Lyceum της Μάλτας, College Paul Claudel της Γαλλίας, Zespol SzcolNr 1 Bialystok της Πολωνίας, και Rugby High School του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάσισαν να υποβάλλουν αίτηση για εκπόνηση σχεδίου (project) με θέμα **"PRESERVING THE ENVIRONMENT OF EUROPE – NOW AND FOR THE FUTURE"** (ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ-ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ). Τα επί μέρους θέματα που θα διερευνηθούν και θα προσεγγιστούν διαθεματικά είναι:

- Η γνωριμία με τους πολιτισμούς των συνεργαζόμενων χωρών.
- Διαχείριση σκουπιδιών – Ανακύκλωση και Τέχνη.
- Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας / Αναλλακτική Ενέργεια

13ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ

- Στρατηγικές μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας
- Φύση: Μελέτη της χλωρίδας και της πανίδας μιας περιοχής ενδιαφέροντος.
  - Καθαρό και Υγιές Σχολικό Περιβάλλον.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ εύχεται «Καλή Τύχη» στους εκπαιδευτικούς που με τόσο ενθουσιασμό και ζήλο μοχθούν να ευαισθητοποιήσουν τους μαθητές τους σε θέματα Προστασίας του Περιβάλλοντος, σε θέματα αναβάθμισης της ποιότητας της ζωής...

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ εύχεται να υπάρχουν πάντα φωτισμένοι δάσκαλοι που θα βοηθούν τους μαθητές τους να «οβήνουν τη δίψα τους» και να τους δείχνουν δρόμους, που αν τους ακολουθήσουν δεν θα διψάσουν στο μέλλον ποτέ...

ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Σχολική Σύμβουλος Αγγλικής (ΠΕ06)

Μεσσηνίας, Λακωνίας, Αρκαδίας (Γραφ. Μεγαλόπολης)

Διασχίζοντας τις διαχωριστικές γραμμές

Τον προηγούμενο αιώνα το ελληνικό σχολείο θεωρείτο ο κατεξοχήν «μηχανισμός» απόκτησης γνώσεων και ένας «μονόδρομος» που οδηγούσε τους μαθητές/τριες στην πνευματική/κοινωνική και επαγγελματική καταξίωσή τους. Η άποψη αυτή συντέλεσε στο να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε δασκαλοκεντρικές και γνωσιοκεντρικές διαδικασίες μάθησης, με αποτέλεσμα η μάθηση να θεωρείται αποτελεσματική, αν η διδασκαλία επικεντρώνεται στη δομή της κάθε επιστήμης.

Τα τελευταία, όμως, χρόνια οι απόψεις για το τι είναι μάθηση άλλαξαν μετά από τα αποτελέσματα πολλών ερευνών, οι οποίες κατέδειξαν ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι φτωχά και η γνώση που προσφέρει το σχολείο δεν έχει βιωσιμότητα, διότι:

- ❖ Όλοι οι μαθητές/τριες δεν μαθαίνουν με τον ίδιο τρόπο.
- ❖ Οι μαθητές/τριες θεωρούν το κάθε μάθημα μεμονωμένο γεγονός και δεν το συνδέουν με άλλα αντίστοιχα μαθήματα, επειδή η γνώση που προσφέρεται στα σχολεία ακόμη και σήμερα είναι κατακερματισμένη.
- ❖ Οι μαθητές/τριες δεν μπορούν να εφαρμόσουν στις σχολικές γνώσεις σε καταστάσεις της καθημερινής ζωής επειδή η διδασκαλία των παραδοσιακών μαθημάτων πολλές φορές δεν ενοποιεί τους δύο κόσμους που βιώνουν οι μαθητές/τριες, δηλαδή τον κόσμο του σχολείου και τον κόσμο της καθημερινής ζωής. Σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα ο μαθη-

τής/τρια οικοδομεί γνώσεις μέσα από το διάλογο και τις εμπειρίες και όχι μόνο από τις διλέξεις και τα βιβλία, η μάθηση είναι το αποτέλεσμα αυτών που διδάσκεται ο μαθητής/τρια στο σχολείο και αυτών που ήδη γνωρίζει από την καθημερινή ζωή και τέλος, ενώ η διδασκαλία είναι μια κοινωνική διαδικασία, η μάθηση είναι προσωπική υπόθεση του καθενός.

Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι πηγές της γνώσης πολλαπλασιάζονται και διευρύνονται συνεχώς, οδηγούν σε άλλους «μηχανισμούς» λειτουργίας του ελληνικού σχολείου. Σήμερα τόσο η κοινωνία όσο και η εκπαίδευση βρίσκονται περισσότερο από κάθε άλλη φορά μπροστά σε μια πρόκληση διαρκούς προσαρμογής σε ένα ασταθή κόσμο, που χρειάζεται αφενός σταθερές βάσεις και αφετέρου ευρύτητα και ευελιξία. Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, όμως, οφείλει να συνδυάζει στοιχεία του παρελθόντος, όπως είναι οι αξίες και οι δομές, στοιχεία του παρόντος, όπως

είναι οι στόχοι και οι διδακτικές επιταγές και στοιχεία του μέλλοντος, όπως είναι οι προβλέψεις και οι προσδοκίες.

Το ζητούμενο από την εκπαίδευση σήμερα είναι η συμβολή της στη δημιουργία ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών και η εστίαση της μαθησιακής διαδικασίας στην επίλυση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων τα οποία απαιτούν τη συνεργασία και το συνδυασμό γνώσεων και δεξιοτήτων. Η σημασία της συνεργασίας των μαθητών/τριών και των εκπαιδευτικών αναγνωρίζεται διεθνώς, διότι οι ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων και στην καλύτερη παιδαγωγική διαχείριση της ανομοιογένειας του μαθητικού πληθυσμού. Ο συνδυασμός και η εφαρμογή διδακτικών στρατηγικών ομαδοσυνεργατικής, εποικοδομητικής και διερευνητικής/ανακαλυπτικής διαδικασίας οδηγεί σε λειτουργικές γνώσεις που έχουν βιωσιμότητα διότι συνδέουν τη σχολική γνώση με την καθημερινή ζωή και οδηγούν αφενός σε ικανοποιητικά μαθησιακά αποτελέσματα και αφετέρου στην ανάπτυξη ψυχοκινητικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών και αυριανών ενεργών πολιτών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση διαδραμάτισε ένα σημαντικό ρόλο και έδω-

σε λύσεις στα πορίσματα /προβλήματα που αναφέρουν οι έρευνες της διδακτικής διότι είναι το «κατεξοχήν» πεδίο εφαρμογής διεπιστημονικών και διαθεματικών προσεγγίσεων της γνώσης όλων των μαθημάτων που διδάσκονται στα σχολεία. Παρόλα αυτά τόσο η Π.Ε. όσο και άλλες καινοτόμες προτάσεις δεν βρήκαν ακόμη τη θέση που τους αρμόζει στο ελληνικό εκπαιδευτικό «γίγνεσθαι» και αυτό οφείλεται, σε δύο κυρίως λόγους:

- Στην έλλειψη διαθέσιμου χρόνου λόγω ανελαστικών Αναλυτικών Προγραμμάτων και αυξημένης διδακτέας ύλης.
- Στην έλλειψη χρόνου στους εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες επειδή οι καινοτόμες δραστηριότητες γίνονται εκτός ωρολογίου προγράμματος του σχολείου.

Η περίπτωση της Ευέλικτης Ζώνης

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για να ανταποκριθεί στην εκπλήρωση όσο το δυνατόν περισσότερων εκπαιδευτικών προτάσεων και στην ανάγκη βελ-

τίωσης της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης εισιγήθηκε την πιλοτική εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης (Ε.Ζ.). Η Ευέλικτη Ζώνη, ως εκπαιδευτική καινοτομία, η οποία εστιάζεται στην εξοικείωση των εκπαιδευτικών με εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης και αποσκοπεί στη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης που είναι ευρύτερη από τη διεπιστημονική, αφού η οπτική γωνία με την οποία μελετάται μια έννοια, ένα φαινόμενο, μια ιδέα, αγκαλιάζει περισσότερο την καθημερινή πραγματικότητα και τη συνδέει με τις διάφορες επιστήμες ενδοκλαδικά και διακλαδικά.

Η Ε.Ζ. συνιστά ένα ανοικτό σύστημα αλληλεπιδράσεων μεταξύ αυτών που το σχεδίασαν και αυτών που το υλοποιούν. Για το λόγο αυτό ως εκπαιδευτική αλλαγή δεν είναι κάτι που απλά συμβαίνει, είναι μια διαδικασία που από παλαιότερα ήταν ζητούμενο από τους εκπαιδευτικούς λόγω των δυσκολιών που συναντούν στην υλοποίηση καινοτόμων δράσεων /προγραμμάτων, και συμβαίνει σε ένα περιβάλλον που κλήθηκε να ενσωματωθεί. Κύριος σκοπός της Ε.Ζ. είναι το αντιστάθμισμα της ανελαστικότητας των Αναλυτικών Προγραμμάτων και η αντικατάσταση της αποσπασματικότητας και του πολυκερματισμού της γνώσης του παραδοσιακού σχολείου με βασικά

χαρακτηριστικά τη διαθεματική προσέγγιση και οργάνωση της διδασκαλίας, την άρση των στεγανών μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων, τη συνεργασία των εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων, τη σύνδεση της σχολικής γνώσης με την καθημερινή ζωή.

Η εφαρμογή της Ε.Ζ. είναι μια υπέρβαση της «περιχάραξης» του συμβατικού Αναλυτικού και Ωρολογίου προγράμματος των σχολείων. Ως μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε η μέθοδος των σχεδίων εργασίας η οποία αφενός παρέχει ελευθερία στους μαθητές/τριες να επιλέξουν και να εκφραστούν μέσα από ένα θέμα που τους ενδιαφέρει και αυτονομία στους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν διδακτικές παιδαγωγικές πρακτικές. Επιπλέον εξασφαλίζεται το θεσμικό πλαίσιο για τη μελέτη θεμάτων που έρχονται να συμπληρώσουν τη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων, που προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών και συνδέουν τη σχολική γνώση με καταστάσεις της καθημερινής ζωής.

Η εφαρμογή επομένως της Ε.Ζ. συνιστά μια εκπαιδευτική αλλαγή:

- Ως προς την αντίληψη της έννοιας «μάθηση» από απομνημονευτική διαδικασία σε διαδικασία εννοιολογικής αλλαγής.

- Ως προς το ρόλο του εκπαιδευτικού πού από πομπός γνώσης γίνεται συνερευνητής και εμπνευστής της μαθησιακής διαδικασίας.
- Ως προς το ρόλο του μαθητή/τριας που από παθητικός και αδιάφορος δέκτης πληροφοριών γίνεται ενεργό μέλος μιας συνεργατικής ομάδας.
- Ως προς τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις/ πρακτικές που από δασκαλοκεντρικές γίνονται μαθητοκεντρικές / ομαδοσυνεργατικές.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων οι μαθητές/τριες εργάζονται ομαδικά και δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον να εκφράσουν τις απόψεις τους, να διεξαγάγουν έρευνες με συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια, να επισκεφτούν χώρους για αναζήτηση πληροφοριών από πρωτογενείς πηγές, να δημιουργήσουν χειροκατασκευές, να φροντίσουν τον αύλιο χώρο του σχολείου, να διακοσμήσουν το σχολείο τους, να ανεβάσουν θεατρικές παραστάσεις.

Το γεγονός ότι στις περισσότερες περιπτώσεις επιλέχθηκαν θέματα που σχετίζονταν με το τοπικό περιβάλλον και την κοινωνία σε ατομικό και κοι-

νωνικό επίπεδο αλλά και η παρουσίαση των θεμάτων στην τοπική κοινωνία ισχυροποιεί περαιτέρω τους δεσμούς του σχολείου με την κοινωνία.

Στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος της Ευέλικτης Ζώνης οι διαθεματικές και ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες ήταν η αφετηρία στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων και στάσεων των μαθητών/τριών που απαιτεί η σημερινή κοινωνία όχι μόνο σε ελληνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι κατευθυντήριοι άξονες, βάσει των οποίων σχεδιάστηκε η Ευέλικτη ζώνη, όπως η ανάδειξη ενδιαφερόντων των μαθητών/τριών και η καλλιέργεια δεξιοτήτων: επικοινωνία, συμμετοχικότητα, συνεργασία, υπευθυνότητα, η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για μάθηση, η προστασία του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η προαγωγή της φυσικής και ψυχικής υγείας, άγγιξε και απασχόλησε τους μαθητές/τριες

Με την εισαγωγή της Ε.Ζ. στο ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων οι σχολικές δραστηριότητες Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αγωγή Υγείας, κ.ά. αποκτούν το δικό τους χώρο και χρόνο μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων για εκείνους τους εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες που θέλουν να συνδέσουν τις δράσεις τους με τις Φυσικές, τις Ανθρωπιστικές και τις Κοινωνικο-Οικονομικές Επιστήμες.

Για την επιτυχή όμως έκβαση της Ε.Ζ. πρέπει να διασφαλιστούν **ο περιορισμός των πλατωνικών αναμνήσεων/εμπειρικών ανακλήσεων** των εκπαιδευτικών, η αναγνώριση της ανάγκης της δια βίου μάθησης και η **ισότιμη συνεργασία** όλων.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Σύμβουλος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- C.I.D.R.E.E., 1999, *Across the great Divides, Εργασία μελέτης του Συνδέσμου των Παιδαγωγικών Ινστιτούτων της Ευρώπης*, Μτφ. Ν. Ηλιάδης και Αγ. Γαλανοπούλου: Διεπιστημονική διδασκαλία και μάθηση στο σχολείο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Αθήνα: Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
- Kress G., 1999, «Education for the 21th Century», Institute of Education, University of London.
- Σπυροπούλου Δ., 2001, Αποτίμηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τη δεκαετία 1991-2000, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τ.5, 155-166
- Υπ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., 2001, Οδηγός για την εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης Καινοτόμων Δράσεων, Βιβλίο για τον Καθηγητή, Αθήνα: Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αποτελεσματική, σύγχρονη και με ευαισθησία αντιμετώπιση των αδέσποτων ζώων

Το πρώτο στην Ελλάδα Διαδημοτικό Κέντρο Περιθαλψης Αδέσποτων Ζώων (ΔΙΚΕΠΑΖ) λειτουργεί από τις 15-01-2003, στο Σχιστό Περάματος. Το έργο κατασκευάστηκε σε χρόνο ρεκόρ 3 μηνών από το Σύνδεσμο Δήμων Πειραιά – Δυτ. Αττικής που έχει μέλη 12 Δήμους (Πειραιάς, Νίκαια, Κερασίни, Κορυδαλλός, Χαϊδάρι, Αγ. Βαρβάρα, Αιγάλεω, Πέραμα, Αγ. Ι. Ρέντης, Μοσχάτο, Ίλιον και Δραπετσώνα).

ΔΙΚΕΠΑΖ

Το Κέντρο καταλαμβάνει έκταση 6,5 στρεμμάτων, διαθέτει πλήρες κτηνιατρικό εξοπλισμό, εγκαταστάσεις διασποράς, αίθουσα ενημέρωσης του κοινού, ειδικά οχήματα περισυλλογής και είναι απόλυτα συμβατό με το περιβάλλον.

Όσον αφορά στον τρόπο λειτουργίας του Κέντρου περιγράφεται στο πρωτόκολλο συνεργασίας που έχει υπογραφεί από το Σύνδεσμο και τα ζωοφιλικά σωματεία των Δήμων μελών όπου ανάμεσα στα άλλα αναφέρονται:

- Περισυλλογή με κατάλληλα οχήματα και εξειδικευμένο προσωπικό, παρουσία εκπροσώπων των τοπικών ζωοφιλικών σωματείων, όπου είναι δυνατόν.
- Κτηνιατρικό έλεγχο και διαχωρισμό των ζώων σε κατηγορίες ανάλογα με την κατάσταση της

υγείας τους, ώστε να είναι εφικτή η άμεση παροχή κατάλληλης αγωγής στο νοσοκομείο του κυνοκομείου.

- Στείρωση και περίθαλψη ζώων για μία τουλάχιστον εβδομάδα.
- Σήμανση των ζώων και καταχώρησή τους σε μητρώο.
- Επαναφορά των ζώων στους τόπους περισυλλογής, παρουσία εκπροσώπων των τοπικών ζωοφιλικών σωματείων, όπου είναι δυνατόν.

Παράλληλα δίνεται η δυνατότητα σε όσους επιθυμούν, να υιοθετούν ζώα.

Επίσης σημαντική για την αποτελεσματική λειτουργία του Διαδημοτικού Κέντρου Περιθαλψης Αδέσποτων Ζώων (ΔΙΚΕΠΑΖ), είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης μέσα από την έκδοση πληροφοριακού υλικού και το σχεδιασμό αντίστοιχων προγραμμάτων. Θεωρώντας ότι το πρόβλημα των αδέσποτων ζώων είναι πρώτα και κύρια ζήτημα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης, δημιουργήθηκε μια ειδική αίθουσα υποδοχής του κοινού (το ΔΙΚΕΠΑΖ είναι το μοναδικό στην Ευρώπη, στο οποίο υπάρχει τέτοια αίθουσα) και ειδικώς

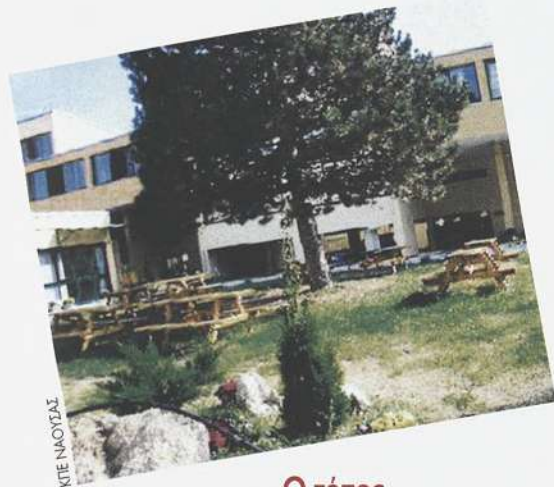
των μαθητών και των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, ώστε να γίνεται η ενημέρωσή τους από ειδικά στελέχη. Τέλος βασικός στόχος του Συνδέσμου είναι να σχεδιασθούν και να υλοποιηθούν προγράμματα υιοθεσίας των αδέσποτων ζώων. Μέχρι σήμερα έχουν υιοθετηθεί πάνω από 600 αδέσποτα ζώα.

Τέλος για το **ποιο αδέσποτο ζώο** θα περισυλλέξει το ειδικώς εκπαιδευμένο προσωπικό του ΔΙΚΕΠΑΖ, το **αποφασίζει ο κάθε Δήμος-μέλος μας, ο οποίος είναι κατά το νόμο υπεύθυνος**. Συγκεκριμένα ο υπεύθυνος του Δήμου στέλνει fax προς το διαδημοτικό κέντρο περίθαλψης αδέσποτων ζώων, όπου αναγράφονται τα αδέσποτα που θα περισυλλεγούν, ο τόπος και η αιτία περισυλλογής. Σας περιμένουμε στο κέντρο για ενημέρωση, και γιατί όχι και για μια υιοθεσία ενός χαριτωμένου τετράποδου, που θα σας κοιτά άδολα στα μάτια.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΔΗΜΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ & Δ. ΑΤΤΙΚΗΣ
Λεωφόρος Σχιστού Περάματος (περιοχή ΒΙ.ΠΑ.)
Τ.Θ. 91299, 18702 Κερασίни
Τηλ.: 210-4015451/453/454, Fax: 210-4015452
www.syndesmosdp.gr • e-mail: syndesm1@otenet.gr

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ
Διευθυντής ΔΙΚΕΠΑΖ

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας

Ο τόπος

Στους πρόποδες του Ανατολικού Βερμίου, σε διαδοχικά επίπεδα από τραβερτίνες πάχους 100 περίπου μέτρων (πουρόπετρα), που κατεβαίνουν σιγά σιγά προς τον κάμπο και σχηματίζουν μια φυσική αγκαλιά, είναι κτισμένη η πόλη της Νάουσας. Σε υπόμετρο περίπου 360 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας η πόλη δεσπόζει στο θώκο της σαν κόρη που ξαποσταίνει στο μπαλκόνι της κι αφήνει το βλέμμα της να πλανηθεί στον πλατύ και γόνιμο κάμπο της Ημαθίας που απλώνεται στα πόδια της κατάσπαρτος από αμπέλια, μηλιές, ροδακινιές. Στα νώτα της η πόλη ακουμπάει στο ορεινό σύμπλεγμα του Βερμίου με τις χαμηλές και ψηλές βουνο-

κορφές του -με ψηλότερη το Χαμίτη, ύψους 2.064 μέτρων- κατάφυτες από μικτά δάση φυλλοβόλων δέντρων, κυρίως οξιές.

Στην έξοδο της πόλης προς το βουνό και σε απόσταση δύο χιλιομέτρων από το κέντρο της, βρίσκεται ένα από τα ωραιότερα αισθητικά άλση της Ελλάδας, το άλσος του Αγίου Νικολάου, ένας χώρος 60 στρεμμάτων που κατακλύζεται από χιλιάδες επισκέπτες όλο το χρόνο. Στο άλσος αυτό με τα πανέμορφα υπεραιωνόβια πλατάνια του, αναβλύζουν οι καρστικές πηγές της Αράπιτσας, του θρυλικού ποταμιού της Νάουσας που σημάδεψε για πάντα την νεότερη ιστορία της πόλης με τη θυσία των Ναουσαίων γυναικών οι οποίες προτίμησαν το άλμα στον υγρό βυθό του από την τουρκική ατίμωση, δίνοντας στην πόλη τον επιθετικό προσδιορισμό «ηρωϊκή». Το ποτάμι κυλώντας σε στενή κοίτη και με απότομες όχθες από τη διάβρωση των ασβεστολιθικών πετρωμάτων, διασχίζει όλη την πόλη, δίνει πόσιμο νερό και νερό για τις γεωργικές καλλιέργειες και δημιουργεί στο διάβα του καταρράκτες μικρού ή μεγάλου ύψους που το συνοδεύουν μέχρι την κατάβασή του στην πεδιάδα, όπου ηρεμεί και ενώνεται δια μέσου της Τάφρου 66 με το μεγάλο Αλιάκμονα. Σ' αυτούς τους καταρράκτες και στα άφθονα νερά της περιοχής της Νάουσας χρωσταίει η πόλη κατά ένα μέρος

τη μεγάλη βιοτεχνική και αργότερα βιομηχανική της ανάπτυξη στον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας τον περασμένο αιώνα, δυσανάλογα μεγάλη ως προς την έκταση και τον πληθυσμό της, που την κατέστησαν μαζί με την Έδεσσα της Πέλλας πρωτοπόρες πόλεις στον τομέα αυτό. Μέχρι σήμερα που το νερό της Αράπιτσας έχει πάψει να αποτελεί πια την κύρια πηγή ενέργειας, κι έχει μείνει μόνο σε εφεδρική χρήση σε κάποια εργοστάσια, παραμένουν ορατά στους παρατηρητικούς περιπατητές του ποταμού «οι δέσεις», τα μικρά τεχνητά φράγματα για τις ανάγκες της υδροκίνησης, τα μπατάνια (οι νεροτριβές) και φυσικά τα παλιά σήμερα εγκαταλελειμμένα εργοστάσια που είναι παραταγμένα κατά μήκος της τα περισσότερα... Δυστυχώς ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας, στον οποίο κύρια στηρίχτηκε η τοπική οικονομία εδώ και καιρό περνάει βαθιά κρίση, η μία μετά την άλλη, οι επιχειρήσεις κλείνουν και σπρώχνονται στην ανεργία μεγάλα τμήματα του πληθυσμού.

Ίδρυση και λειτουργία του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας

Σε απόσταση αναπνοής από το άλσος του Αγίου Νικολάου και στους πρόποδες του Βερμίου βρίσκεται το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας. Το Κέντρο ιδρύθηκε τον Αύγουστο του

1998, αλλά η λειτουργία του ξεκίνησε ουσιαστικά τον Οκτώβριο του 1999. Η αρχική παιδαγωγική ομάδα που αποτελούνταν από πέντε εκπαιδευτικούς αποσπασμένους από τη δημόσια εκπαίδευση στο Κέντρο, διευρύνθηκε τα επόμενα χρόνια σε επτά εκπαιδευτικούς από την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι νομοί γεωγραφικής του εμβέλειας είναι οι νομοί Ημαθίας, Πέλλας, Κοζάνης, Φλώρινας, Καστοριάς, Γρεβενών, Θεσσαλονίκης, Πιερίας και Λάρισας. Το 70% των επισκεπτών του Κέντρου προέρχεται από αυτούς τους νομούς, ενώ το υπόλοιπο 30% μπορεί να προέρχεται κι από άλλες περιοχές της χώρας.

Το ΚΠΕ στεγάζεται στο κτιριακό συγκρότημα της Μαθητικής Εστίας της Νάουσας που περιλαμβάνει τρεις ορόφους με ξενώνες δύναμης 50 ατόμων, χώρους γραφείων, δανειστική βιβλιοθήκη, αίθουσα πολλαπλών δράσεων, δύο αίθουσες εργαστηρίων και δημιουργικής έκφρασης, μία αίθουσα ψυχαγωγίας και αποθηκευτικούς χώρους. Διαθέτει σεβαστό εξοπλισμό, υπολογιστές, μικροσκόπια, στερεοσκόπια, τηλεσκόπια, βιντεοπροτζέκτορα, ηχητική εγκατάσταση, φωτογραφικές μηχανές, 50 ποδήλατα ορεινών διαδρομών κλπ. Το κτίριο περιβάλλεται από μεγάλη αυλή με χώρους φυσικής σκίασης για ξεκούραση. Θεωρείται ένα από

ΚΠΕ ΝΑΟΥΣΑΣ

τα λίγα «τυχερά» περιφερειακά κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης της χώρας που έχοντας ως φορέα διαχείρισης και τεχνικής υποστήριξης το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας και εξασφαλισμένη χρηματοδότηση από το Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης, είναι σε θέση να φιλοξενήσει μαθητές και εκπαιδευτικούς, που θέλουν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα του ΚΠΕ από μία έως τρεις ημέρες με διανυκτέρευση και διατροφή σε εξαιρετικά χαμηλές, σχεδόν συμβολικές τιμές.

Στόχοι

Οι γενικές αρχές και κατευθύνσεις που διαπερνούν όλες τις δράσεις και πρακτικές του Κέντρου μπορεί να συνοψισθούν στον κοινό στόχο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, που είναι η **ευαισθητοποίηση** της νέας γενιάς και όχι μόνο, σε ζητήματα που αφορούν στην οικολογική ισορροπία και την ποιότητα ζωής αλλά και η υιοθέτηση **υπεύθυνης στάσης, συμμετοχικής συμπεριφοράς** και **δράσης** για την επίλυση των προβλημάτων στην προοπτική μιας **αισιφορικής** ανάπτυξης της κοινωνίας.

Τα προγράμματα του ΚΠΕ Νάουσας

Το ποτάμι της Αράπιτσας με τις πηγές της μέσα στο θαυμάσιο άλσος του Αγίου Νικολάου, με τα μονοπάτια, τα αυτοφυή φυτά, ιδανικά για παρατήρηση, την ποικιλία χρήσεων νερού, την σπουδαιότητα του νερού για την ίδια τη ζωή αλλά και το πλήθος των προβλημάτων, που απορρέουν από την εκμετάλλευσή του, ήταν φυσικό να αποτελέσει πρόσφορο υλικό για την εκπόνηση περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Το ημερήσιο πρόγραμμα «Αράπιτσα το ποτάμι μας» που συνοδεύεται από τετράδιο με κλείδες αναγνώρισης και κατηγοριοποίησης φυτών, αποτυπωμάτων ζώων, άλλων φύλλων εργασίας, περιβαλλοντικών παιχνιδιών και δράσεων, εφαρμόζεται με επιτυχία από την αρχή σχεδόν της λειτουργίας του Κέντρου. Από το ημερήσιο αυτό πρόγραμμα προέκυψε αργότερα το πολυήμερο με πρόσθετες δράσεις και διαδρομές και με τον τίτλο «Το νιο, το βλογημένο, τ'αθάνατο νερό».

Η ευτυχής συγκυρία συνύπαρξης του πλούσιου υδάτινου περιβάλλοντος και του ορεινού οικοσυστήματος του Βερμίου πολύ κοντά στο Κέντρο, ενός βουνού με πλούσια χλωρίδα και πανίδα, φυσική ομορφιά, αλλά και πολλές ανθρώπινες παρεμβάσεις, οδήγησε στην εκπόνηση ενός δεύτερου πακέτου περιβαλλοντικών προγραμμάτων με αντικείμενο αυτή τη φορά το βουνό. Το ημερήσιο πρό-

γραμμα ονομάζεται «Στα μονοπάτια του Βερμίου», συνοδεύεται από τετράδιο με φύλλα εργασίας, όπως και τα προηγούμενα που αναφέρθηκαν και διεξάγεται τόσο στους χώρους του Κέντρου, όσο και έξω στο πεδίο, στην καρδιά του ορεινού δάσους. Οι δράσεις και οι διαδρομές πληθαίνουν κι εδώ όταν οι επισκέπτες μαθητές κι εκπαιδευτικοί διαλέγουν το πολυήμερο πρόγραμμα για το βουνό με τον τίτλο «Εις το βουνό ψηλά εκεί...».

Τα προγράμματα του Κέντρου απευθύνονται σε όλους τους μαθητές, προσαρμόζονται όμως στην ηλικία τους και στις ανάγκες τους. Έτσι για πολύ μικρά παιδιά εφαρμόζεται το περιβαλλοντικό πρόγραμμα «Οι περιπέτειες μιας δροσοσταλιάς» που έχει ως βάση την πλοκή ενός παραμυθιού για τον κύκλο του νερού.

Θεματικά Δίκτυα

Η δράση του ΚΠΕ Νάουσας όμως δεν εξαντλείται στα περιβαλλοντικά προγράμματα.

Ένας άλλος τομέας δράσης είναι τα θεματικά δίκτυα και οι συμπράξεις σχολείων που προωθούνται μέσα απ'αυτά σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Πρόσφατα εγκρίθηκε από το ΥΠΕΠΘ το εθνικό θεματικό δίκτυο «**Βιομηχανική Κληρονομιά, αξίες από το παρελθόν, παρακαταθήκη για το μέλλον**» που στοχεύει στην ευαισθητοποίηση για την κατα-

γραφή και διάσωση της βιομηχανικής κληρονομιάς της Ελλάδας. Ένα δεύτερο δίκτυο που λειτουργεί εδώ και μερικά χρόνια ως περιφερειακό και θα προσπαθήσει να αποκτήσει εθνική εμβέλεια είναι το «**Γεωργία και Περιβάλλον**», ένα σημαντικό δίκτυο για τις αγροτικές περιοχές της χώρας, για την ανάδειξη των αδιεξόδων της συμβατικής γεωργίας και τη στροφή σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας. Το ΚΠΕ Νάουσας συμμετέχει επίσης με συντονιστικό ρόλο σε νομούς εμβέλειάς του σε δίκτυα άλλων ΚΠΕ της χώρας. Τέτοια είναι το εθνικό δίκτυο **Παραδοσιακοί οικισμοί και φύση** του ΚΠΕ Κόνιτσας, ενός ιδιαίτερα επιτυχημένου δικτύου σχολείων που διανύει τη δεύτερη φάση λειτουργίας του με πολύ καλό εκπαιδευτικό υλικό και ενός σχετικά καινούριου δικτύου του ΚΠΕ Στυλίδας με τον ελκυστικό τίτλο «**Γεωμυθολογικά μονοπάτια**».

Επιμορφωτικά σεμινάρια

Η παιδαγωγική ομάδα του ΚΠΕ είναι επιφορτισμένη και με το δύσκολο ρόλο της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στην περιβαλλοντική εκπαίδευση. Έτσι οργανώνει κάθε σχολική χρονιά τουλάχιστο τρία έως τέσσερα σεμινάρια για εκπαιδευτικούς και των δύο βαθμίδων με ή χωρίς προηγούμενη εμπειρία στην Π.Ε., όπου παράλληλα με το θεωρητικό υπόβαθρο επιδιώκεται και η βιωματική προσέγγιση

Η κυρία Ανακύκλωση μας χτύπησε την πόρτα...

στην περιβαλλοντική εκπαίδευση με τις δράσεις στο πεδίο και τα εργαστήρια με ομάδες εργασίας.

Συνεργασίες

Τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης από το θεσμικό τους πλαίσιο αποτελούν κύτταρα της τοπικής κοινωνίας με μεσολαβητικό ρόλο ανάμεσα στην κοινωνία και την εκπαίδευση. Έτσι η συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και μη κυβερνητικούς φορείς της περιοχής για την προώθηση της αντίληψης για μια βιώσιμη ανάπτυξη και στο πνεύμα των στόχων της τοπικής Ατζέντας 21 αποτελεί σημαντικό στόχο και στοίχημα για το ΚΠΕ Νάουσας με μέχρι στιγμής απτά και ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αλληλοενημέρωσης, έρευνας και επιμόρφωσης προωθούνται επίσης και καλλιεργούνται σχέσεις με επιστημονικά και περιβαλλοντικά ιδρύματα και φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού με αμοιβαίες επισκέψεις και συνεργασίες.

Για το ΚΠΕ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΑΟΥΣΙΔΟΥ
Μέλος της Παιδαγωγικής Ομάδας

Όταν οι νηπιαγωγοί έχουν έμπνευση, τα πιτσιρίκια κάνουν θαύματα! Και η έμπνευση δεν λείπει απ' τα σχολεία μας όπου κάθε χρόνο διαπιστώνουμε με πολλή χαρά και έκπληξη τις πρωτότυπες ιδέες, την ακούραστη προσπάθεια, τον ενθουσιασμό και το μεράκι μαθητών και εκπαιδευτικών στο αποκορύφωμα της δημιουργικότητάς τους.

6ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Κατάθεση ψυχής ήταν για όλους εμάς, η εκδήλωση παρουσίασης των αποτελεσμάτων του ευρωπαϊκού προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με θέμα «Η κυρία Ανακύκλωση μας χτυπά την πόρτα» που υλοποίησε το **6ο Νηπιαγωγείο Αγ. Νικολάου** τη σχολική χρονιά που πέρασε, στο πλαίσιο του έργου «Σχολικά προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» και χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΠΕΑΕΚ II) και το Υπουργείο Παιδείας. Το σχολείο στο πλαίσιο του προγράμματος και για την υποστήριξη της υλοποίησής του, εντάχθηκε ως μέλος στο εθνικό Δίκτυο «Βιώσιμες πόλεις-Ποιότητα Ζωής» που συντονίζει το **Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αργυρούπολης**, καθώς

και στα Δίκτυα «Φύση χωρίς Σκουπίδια» και «Οικολογικά Σχολεία» της **Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης**.

Η προσπάθεια αποκτά ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα καθώς είναι η τρίτη συνεχόμενη χρονιά που οι εκπαιδευτικοί του σχολείου αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό πρόγραμμα και να ανταποκριθούν με επιτυχία στις αυξημένες απαιτήσεις του, εμπλέκοντας παράλληλα τους μικρούς μαθητές σε μια διαφορετική εκπαιδευτική διαδικασία μάθησης, περισσότερο ενεργητική και αποτελεσματική ως προς την επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Παιδιά και εκπαιδευτικοί απόλαυσαν ένα μοναδικό «ταξίδι γνώσης» μέσα από τις δράσεις που αναπτύχθηκαν. Η έρευνα, η αναζήτηση, η επικοινωνία, η συνεργασία μαθητών, εκπαιδευτικών, γονιών και τοπικής κοινωνίας, μέσα από τις δραστηριότητες του προγράμματος αποσκοπούσαν στην καλλιέργεια αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών φιλικών προς το περιβάλλον. Το περιβάλλον της σχολικής τάξης, της αυλής του σχολείου, της γειτονιάς, της πόλης.

Τα παιδιά, κατασκευάζοντας μολυβοθήκες από άδεια τενεκεδάκια έδειξαν έντονο ενδιαφέρον για την επαναχρησιμοποίηση άχρηστων υλικών και η συζήτηση δεν άργησε να οδηγήσει τους μικρούς εξερευνητές στον προβληματισμό της ανακύκλωσης. Αναζήτησαν και συγκέντρωσαν πληροφορίες σχετικά με τη διαχείριση των απορριμμάτων, και ειδικότερα για την ανακύκλωση. Πραγματοποίησαν εκπαιδευτικές επισκέψεις, περιβαλλοντικές εξορμήσεις. Συνεργάστηκαν με τοπικούς φορείς. Αποφάσισαν πως η ανακύκλωση είναι απαραίτητη για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά, ωστόσο, διαπίστωσαν στην πράξη την απροθυμία ή αδυναμία των υπευθύνων να την εφαρμόσουν και την ασυνέπεια λόγων και έργων στην πράξη.

Παρόλα αυτά, κανείς τους δεν απογοητεύτηκε, ίσα-ίσα που πείσμωναν και συνέχισαν με περισσότερο ενθουσιασμό την έρευνά τους, πάντα με την υποστήριξη και εμπύχωση των νηπιαγωγών τους: Μαρίας Μαρκάκη, Σοφίας Ξανθάκη, Εύας Μπαζάκη και Ιουλίας Μάριου.

Έγραψαν ιστορίες, συνέθεσαν ποιήματα, κατέγραψαν απόψεις και συμπεράσματα σε πίνακες, έφτιαξαν ερωτηματολόγια, προχώρησαν σε μετρήσεις και συγκρίσεις σκουπιδιών, δραματοποίησαν παραμύθια, έπαιξαν κουκλοθέατρο, θεατρικό παιχνίδι, κατασκεύασαν με χρησιμοποιημένα υλικά διάφορα αντικείμενα. Ήρθαν σε επαφή με τον κόσμο των

6ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ενήλικων μέσα από συνεντεύξεις, επισκέφτηκαν τον Αντιδήμαρχο της πόλης, μοίρασαν φυλλάδια με οικολογικά μηνύματα με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, προβληματίστηκαν και πρότειναν λύσεις.

Στην μικρή αυλή του σχολείου τους απέδειξαν περίτρανα σε όλους μας, πόσο μεγάλα, σπουδαία και σημαντικά ήταν τα αποτελέσματα της προσπάθειάς τους, παρουσιάζοντάς μας κατά ομάδες τις πληροφορίες που συνέλεξαν, τις γνώσεις που απέκτη-

σαν, τις αντιλήψεις που διαμόρφωσαν, τις στάσεις που υιοθέτησαν. Δεν άφησαν κανένα περιθώριο αμφισβήτησης για την αποτελεσματικότητα τέτοιων προγραμμάτων στην προσχολική ηλικία.

Τι κρίμα που η κυρία Ανακύκλωση μας χτύπησε την πόρτα, αλλά εμείς οι μεγάλοι κάναμε πως δεν ακούσαμε και την αφήσαμε να μας προσπεράσει... Ίσως μian άλλη φορά...

ΜΑΡΙΑ ΠΡΑΤΣΙΝΗ

Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Π.Ε.Ν. Λασιθίου

Η Υπαίθρια Εκδήλωση της ΕΕΠΦ

Ένας από τους στόχους της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ), είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών και των νέων της Ελλάδας για να μάθουν να αγαπούν το περιβάλλον και να προστατεύουν τη φύση.

Την 1η Οκτωβρίου, με το ξεκίνημα της νέας εκπαιδευτικής χρονιάς, η ΕΕΠΦ υποδέχθηκε παιδιά, νέους και εκπαιδευτικούς, σε μια μεγάλη υπαίθρια εκδήλωση. Η εκδήλωση «**ένα δέντρο μια φορά μες στην πράσινη γωνιά**» τέθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα,

Για την πραγμάτωση αυτού του στόχου συστάθηκε Συντονιστική Επιτροπή, τα μέλη της οποίας με κέφι, φαντασία αλλά και υπευθυνότητα, σχεδίασαν, οργάνωσαν, παρακολούθησαν μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια την εκδήλωση.

Και την 1η Οκτωβρίου, ο πεζόδρομος του Κεραμικού γέμισε φατσούλες

ζο αέρα και η συνεργασία φούντωνε και η αγάπη πλημμύριζε το χώρο.

Δεν είναι δυνατόν να ξεχάσει κάποιος το κέφι των παιδιών, τα μάτια τους γεμάτα φως καθώς έφτιαχναν τα δέντρα τους, το πώς συνεργάστηκαν παιδιά και νέοι διαφορετικής ηλικίας, από διαφορετικά σχολεία, για να φτιάξουν τα δέντρα τους, για να ζωγραφίσουν τις ελπίδες τους και τους φόβους

Ένα δέντρο μια φορά μες στην πράσινη γωνιά

στον πεζόδρομο δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμικού, που ευγενικά παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού. Χορηγός ήταν η Σειρά ALPHA 11213 για παιδιά, εφήβους και νέους της ALPHA BANK.

Στόχος της εκδήλωσης ήταν να διεγερθεί το ενδιαφέρον για τη φύση και το περιβάλλον. Να επικοινωνήσουν παιδιά και νέοι από διάφορες περιοχές της Ελλάδας και με την καθοδήγηση των δασκάλων τους, μέσα από την ομαδικότητα και τη συνεργασία, να προβάλλουν την αξία της θετικής στάσης απέναντι σε καθημερινά προβλήματα.

και φωνές και γέλια και...

γρήγορη δουλειά, γιατί κάτι μαύρα σύννεφα βιάζονταν να ποτίσουν τα δεντράκια τα φτιαγμένα από ανακυκλωμένα υλικά, χαρτί, μέταλο, ξύλο, φύλλα, καρπούς από αληθινά φυτά και πολλή φαντασία. Δυστυχώς λόγω του καιρού -ήταν βροχερός εκείνο το Σαββατοκύριακο- υπήρξαν κάποιες ακυρώσεις ομάδων. Τελικά 149 παιδιά και νέοι που ήρθαν με τους δασκάλους και τους συνοδούς τους από διάφορες περιοχές της Ελλάδας, έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό κατασκευής δέντρων και συμμετείχαν σε διάφορα δρώμενα. Κι όσο ο καιρός απειλούσε, τόσο τα γέλια και η χαρά σκορπίζονταν στον γκρί-

τους για το περιβάλλον.

Τα σχολεία και οι μαθητές ατομικά, πήραν αναμνηστικά δώρα για τη συμμετοχή τους.

Βραβεύτηκαν τρία «δέντρα», για την αισθητική και την πρωτοτυπία τους και για τα μηνύματα που τα παιδιά θέλησαν να περάσουν μέσα από αυτές τις κατασκευές. Ένα τέταρτο «δέντρο» **βραβεύτηκε** τόσο για την πρωτοτυπία του και το αισθητικό του αποτέλεσμα όσο και γιατί ήταν προϊόν επικοινωνίας και συνεργασίας τριών σχολείων.

Τα βραβεία ήταν φωτογραφικές ψηφιακές μηχανές που πιστεύουμε ότι θα βοηθήσουν τους δασκάλους και τους μαθητές να αποτυπώσουν και να διατηρήσουν εικόνες από τη φύση.

Τα βραβευμένα «δέντρα» είναι:

- ❁ Του Δημοτικού Σχολείου Χιλιμοδίου, από «άχρηστα» υλικά, πλαστικά μπουκάλια, τενεκεδάκια και χαρτί.
- ❁ Του 7ου Δημοτικού Σχολείου Δάφνης, από ανακυκλωμένο χαρτί και capsop.
- ❁ Του 3ου Γυμνασίου Αμαρουσίου, από χαρτόνι και κολλάζ διάφορων φυσικών υλικών.
- ❁ Των 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερασινίου, 21ου Δημοτικού Σχολείου Κερασινίου και Ειδικού Σχολείου ΕΕΕΕΚ Αργολίδας, από χαλκό, χαρτί και κορδέλλες.

Η ΕΕΠΦ θα προσπαθήσει να επαναλάβει μια παρόμοια εκδήλωση την επόμενη χρονιά. Για να δοθεί η ευκαιρία στα παιδιά να εκφραστούν, να επικοινωνήσουν, να στείλουν μηνύματα ελπίδας αλλά και να διεκδικήσουν το δικαίωμά τους σε ένα καλύτερο αύριο.

Το «δέντρο» του Δημοτικού Σχολείου Χιλιμοδίου

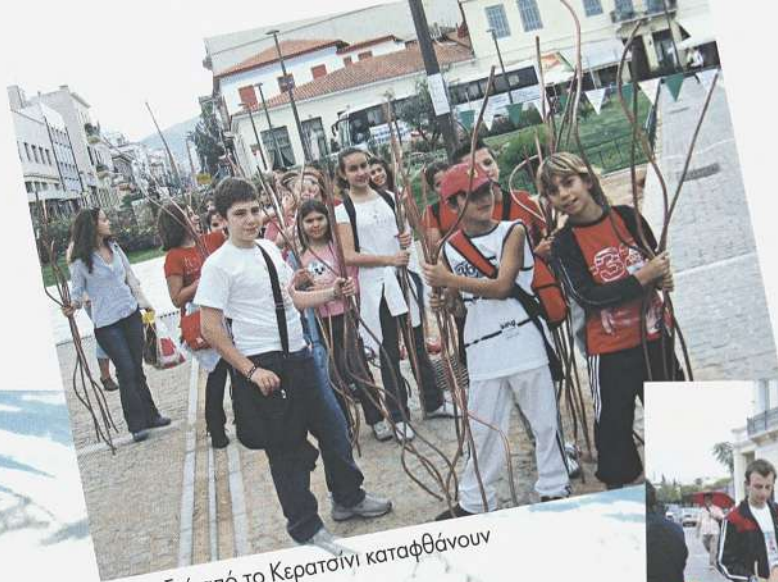

Το «δέντρο» του 7ου Δημοτικού Σχολείου Δάφνης

Το «δέντρο» του 3ου Γυμνασίου Αμαρουσίου

Τα παιδιά από το Κερατσίνι καταφθάνουν με τα υλικά τους

Το «δέντρο» των 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατσινίου, του 21ου Δημοτικού Σχολείου Κερατσινίου και του Ειδικού Σχολείου ΕΕΕΕΚ Αργολίδας

Η βοήθεια των εθελοντών ήταν πολύτιμη

Τα παιδιά του 13ου
Δημοτικού Σχολείου
Κερατσινίου είπαν :

Πρώτη φορά στη ζωή μου νιώθω εντυχισμένος κι
ας βρέχομαι, σαν να ανοίγει η καρδιά μου

Κυρία πώς χαιρέσαμε δύο σχολεία του κανονικού
πλαίσου και το Ειδικό Σχολείο σε ένα μόνο
δεντράκι;

Όλα ήταν τόσο ήρεμα και γλυκά, μα το πιο
γλυκό απ' όλα ήταν το δάντουιτς και τα
γλυκάκια που μας πρόσφεραν. Φάγαμε με
την ψυχή μας το πιο νόστιμο ψωμί.

Τι να πω για τα πανέμορφα πεντόβολα που
ήρθαν από τα Κιθάρια και βρέθηκαν στα
χέρια μας; Εγώ τα πήρα στο σπίτι μου για
να θυμάμαι για πάντα αυτή τη μοναδική
συνάντηση των μαθητών κάτω από την
ομορφιά των δέντρων.

Ας σταθούμε με προσοχή για λίγο και ας αφουγκραστούμε σκέψεις και συναισθήματα μαθητών, δασκάλων, συνοδών, γονέων.

Εντύπωση μας προκάλεσε η πολύ καλή διοργάνωση της εκδήλωσης «Ένα δέντρο μια φορά μες στην πράσινη γωνιά» από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης παρά τη συνεχή βροχή.

Δόθηκε σε εμένα και τους μαθητές του ΕΕΕΕΚ Αργολίδας η δυνατότητα να συμπράξουμε για άλλη μια φορά και να συνεργαστούμε με μαθητές των 13ου και 21ου Δημοτικών Σχολείων για την κατασκευή του διαφορετικού δέντρου μας.

Αυτό ήταν τελικά για μένα το μήνυμά: η δυνατότητα να συνεργασθώ ειδικά και μη σχολεία και η αποδοχή της διαφορετικότητας. Είμαι διαφορετικός σημαίνει είμαι ίσος και η ΕΕΤΦ το απέδειξε στην εκδήλωση αυτή.

Παναγιώτης Τζουβέλης,
Εργοθεραπευτής - εκπαιδευτικός ΕΕΕΕΚ Αργολίδας,
συντονιστής προγραμμάτων Π.Ε.

Η βελτίωση της ποιότητας της ζωής στην πόλη είναι ένα ζητούμενο, ενώ ένα άλλο είναι η εναισθητοποίηση των υγείων απέναντι στους ανθρώπους με αναπηρία. Στην εκδήλωση της ΕΕΤΦ αναδείχθηκαν και τα δύο. Ελπίζουμε να συνεχισθούν τέτοιες εκδηλώσεις που προωθούν και την ποιότητα ζωής και την αποδοχή της διαφορετικότητας»

Ανδρέας Γεωργιάδης
Φυσιοθεραπευτής, συνεργάτης προγραμμάτων Π.Ε.

Οι εντυπώσεις μιας μητέρας:

Συγχαρητήρια στην ΕΕΤΦ για τη διοργάνωση της υπαίθριας εκδήλωσης με τίτλο « Ένα δέντρο μια φορά μες στην πράσινη γωνιά».

Ήταν μια ευκαιρία για εμάς και τα παιδιά μας να συμπράξουμε μαζί με μαθητές και γονείς άλλων σχολείων. Μας δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσουμε και να μας γνωρίσουν.

Σας ευχαριστώ,

Σάρα Καρνέζη
μητέρα μαθητή ΕΕΕΕΚ Αργολίδας.

Ένα δέντρο για τους περισσότερους είναι πηγή ζωής, για έναν ποιητή είναι πηγή έμπνευσης, για ένα ζωγράφο γίνεται τρόπος έκφρασης - μα για ένα παιδί είναι αφορμή για εφευρέση και παιχνίδι, είναι μέσο για να αναπτύξει φιλίες και συνεργασίες.

Έτσι το κάθε δεντάκι που δημιουργήθηκε - κατασκευάστηκε και στήθηκε - στον πεζοδρόμο του Κεραμικού την 1η του Οκτώβρη από παιδιά και δασκάλους, μετέφερε το δικό του μήνυμα, όπως εκείνο της ανακύκλωσης ή της συντήρησης και συνεργασίας, ενώ όλα μαζί έδειξαν με το δικό τους χαριτωμένο τρόπο πως θέλουμε να ομορφύνουμε τις στιγμές μας να ζωντανέψουμε τις γωνιές της πόλης μας και να φωνάξουμε πως νοιαζόμαστε για τον τόπο μας και τη φύση γύρω μας. Οι οργανωτές της εκδήλωσης, παρά το βροχερό καιρό, εφάρμοσαν τα παιδιά να παρουσιάσουν τα δέντρα τους, να βάλουν τις δικές τους χρωματιστές πινακίδες σε ένα μεγάλο λευκό πανό, να μεταφέρουν τα μηνύματά τους και να εκφραστούν μέσα από το θεατρικό παιχνίδι.

Τα παιδιά διασκέδασαν συμμετέχοντας στις δραστηριότητες, ενώ η βροχή έγινε μέρος του παιχνιδιού τους. Ας ευχαριστήσουμε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης για αυτή την πρωτοβουλία κι ας ευχηθούμε να μας δώσει πολλές φορές την ευκαιρία να δώσουμε στα παιδιά μας την εμπειρία να εκφραστούν δημιουργικά, να επικοινωνήσουν μεταξύ τους και να συμμετέχουν ενεργά σε εκδηλώσεις που προωθούν την ανάβαση της ποιότητας της ζωής μας.

Σούμα Ελένη, δασκάλα 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατοίνιου

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

Βαβούρη Αλίκη, Καινούργιου Σοφία, Νικηφοράκη Αλέξια, Μαθιουδάκης Πάνος, Ρουσομουστακάκη Μαρία, Σκαρπαδώνης Σταμάτης, Φέρμελη Γεωργία, Χατζηκώστα Κλεοπάτρα

Κάτοικοι Θυμιανών, με παρελθόν εκατομμυρίων ετών

Πρόκειται σίγουρα για ένα Πρόγραμμα... διαφορετικό απ' τα άλλα, η υλοποίηση του οποίου ήταν αληθινή γιορτή για τα παιδιά και τους δασκάλους του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Θυμιανών Χίου.

Ξεκίνησε με τα έντομα και πιο συγκεκριμένα με ένα σκαθάρι που η επιστημονική του ονομασία είναι *Cybister tripunctatus africanus* και ένα άλλο είδος εντόμου, τη γνωστή σε όλους Λιβελλούλα. Συνοδοί και καθοδηγητές, εκτός από τους δασκάλους, ήταν ο καθηγητής Foster του Πανεπιστημίου του Λίβερπουλ και ο φυσιοδίφης – εντομολόγος κ. Taylor που μένει στο νησί μας 6 μήνες το χρόνο και μελετάει τα έντομα και τα πουλιά. Το σκαθάρι λοιπόν αυτό έχει κρατήσει όλα τα αρχέγονα χαρακτηριστικά του τα οποία χρονολογούνται πριν την εποχή των δεινοσαύρων. Προς αποφυγή κάθε παρανόησης δεν αναφερόμαστε σε κάποιο απολίθωμα, αλλά σε ένα ζωντανό είδος που ζει στο συγκεκριμένο χώρο. Αλλάζει το σώμα του, βγάζει δηλητηριώδεις εκκρίσεις με τις οποίες σκοτώνει τους αντιπάλους του, περνάει τα στάδια μεταμόρφωσης όπως όλα τα έντομα, πολλαπλασιάζεται, μεταναστεύει, αν χρειαστεί. Έχει ένα ζευγάρι αδένων στο πίσω μέρος του σώματός του το οποίο παράγει δηλητήριο που το χρησιμοποιεί για να προστατεύεται από τους εχθρούς του. Αυτό το καθιστά κυρίαρχο

είδος μεταξύ των εντόμων της λίμνης.

Δραστηριότητες

- Κατά τη διάρκεια του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν πολλές επισκέψεις. Σε δύο από αυτές τα παιδιά αιχμαλώτισαν, προσωρινά για μελέτη, 3 σκαθάρια και σε άλλες μελέτησαν τη χλωρίδα της περιοχής για να κατανοήσουν το ρόλο που παίζει στην ύπαρξη της λίμνης και των εντόμων. Επίσης πήραν δείγμα νερού και το έστειλαν για χημική ανάλυση στο Χημείο της Χίου.
- Αναζητήθηκαν πληροφορίες για τα έντομα από το διαδίκτυο, αλλά και από βιβλία που δώρισε ο κ. Taylor ειδικά για το θέμα.
- Τα παιδιά ανακάλυψαν ότι στην περιοχή υπάρχουν πολλά είδη ορχιδέων και φυτών που μαρτυρούν την ύπαρξη υγρασίας: καλαμιές, βούρλα, αλμυρίκια, τριφύλλι. Ιδιαίτερα τα βούρλα που φύονται μέσα στη λίμνη παίζουν σημαντικό ρόλο στον κύκλο ζωής της Λιβελλούλας η οποία όταν ολοκληρώσει τα δύο τρίτα της ζωής της, ως υδρόβιο έντομο, μεταμορφώνεται, αφού

αναρριχηθεί στον κορμό του βούρλου, σε ιπτάμενο έντομο, αφήνοντας το κέλυφός της πάνω σε αυτό. Όπως καταλαβαίνετε το σκαθάρι συνεχάρτα τη ζωή του από τον κύκλο ζωής της Λιβελλούλας και του βούρλου.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΘΥΜΙΑΝΩΝ ΧΙΟΥ

- Χρησιμοποιήθηκαν σπασμένα κεραμίδια για να γράψουν δίπλα από κάθε είδος φυτού το επιστημονικό και το κοινό του όνομα ώστε να τα μελετήσουν και σε επόμενες επισκέψεις. Σημαντική ήταν η βοήθεια από τον άνθρωπο - εγκυκλοπαίδεια σε θέματα που αφορούν την χλωρίδα της Χίου, τον κ. Π. Σαλιάρη.

- Δείγμα νερού από τη λίμνη στάλθηκε για εξέταση στο Γενικό Χημείο του Κράτους με τη βοήθεια της κ. Α. Κάργα.
- Ο κ. Taylor τους έφερε ως δώρο από το Μουσείο του Λίβερπουλ ένα μικροσκόπιο, λαβίδες, νυστέρια, σωλήνες συλλογής εντόμων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στη διάρκεια του προγράμματος. Με το μικροσκόπιο είδαν λεπτομέρειες, που δε φαίνονται με γυμνό μάτι.

Συμπεράσματα όπως τα ανέφεραν τα ίδια τα παιδιά στο τέλος της χρονιάς

- Ανακαλύψαμε μια λιμνούλα, που υπάρχει στην περιοχή μας
- Μάθαμε, τι είναι υγρότοπος
- Κυρίαρχο είδος στη λίμνη είναι το σκαθάρι
- Μάθαμε τον κύκλο ζωής του σκαθαριού και της λιβελλούλας
- Γνωρίσαμε τα χαρακτηριστικά των εντόμων
- Μελετήσαμε τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής
- Εντοπίσαμε τις ανθρώπινες παρεμβάσεις
- Μάθαμε να κάνουμε μετρήσεις, καταγραφές, συγκρίσεις και να εξάγουμε συμπεράσματα
- Εκτιμήσαμε το ότι ζούμε σε ένα θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, που πρέπει να το προστατεύσουμε

Γενικά συμπεράσματα

- Το νερό της λίμνης είναι γλυκό
- Περιέχει άλατα από τα πετρώματα, που παρασύρει
- Δεν περιέχει ίχνη λιπασμάτων
- Δεν έχει υποστεί μόλυνση από θηλαστικά
- Περιέχει εντεροβακτήρια, που πιθανότατα προέρχονται από τα είδη της λίμνης

Γενικά μέσα από το Πρόγραμμα, αναπτύχθηκε το ενδιαφέρον των παιδιών για το χώρο που ζουν. Κατόνησαν τις σχέσεις ανάμεσα στο φυσικό και στο δομημένο περιβάλλον, συνειδητοποίησαν ότι άνθρωποι και περιβάλλον εξελίσσονται ταυτόχρονα και μεταξύ τους υπάρχουν σχέσεις αλληλεξάρτησης.

Ευαισθητοποιήθηκαν τα ίδια, οι οικογένειές τους και κατ' επέκταση η κοινωνία του χωριού για τη διατήρηση και τη βιωσιμότητα της λίμνης και είναι έτοιμα να αγωνιστούν, αν κινδυνέψει από την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη ...

Τι άλλο εκτός απ' αυτό είναι το ζητούμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Π.Ε. Ν. Χίου

«ΝΕΡΟ – Πηγή ζωής...»

Η ιδιαιτερότητα της επαρχίας Φυλλίδας Σερρών, με τα εκπληκτικά υπόγεια συστήματα ύδρευσης, τα λεγόμενα **Qapaτ**, που συλλέγουν τα νερά των βροχών από τους γύρω ορεινούς όγκους της περιοχής και τα διοχετεύουν σε βρύσες ελεύθερης ροής στους οικισμούς της, ήταν το σημαντικότερο κριτήριο επιλογής του θέματος.

Επίσης η διαχρονικότητά του και η επικαιρότητά του σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Έχει σχέση με πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό, ιστορικό και τεχνητό δομημένο περιβάλλον.

Είναι ένα πεδίο, όπου βρίσκουν διαθεματική προσέγγιση πολλές γνώσεις όλων των μαθημάτων, που διδάσκονται στη σχολική τάξη και μπορεί άριστα να υποστηριχθεί από το υλικό αυτό.

Το πρόγραμμα υποστηρίχθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης καθώς το σχολείο εντάχθηκε στο διεθνές δίκτυο «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ»

Μέσα από αυτή τη διαδικασία προσπαθήσαμε να αναδείξουμε τη σημασία του νερού, τη συμβολή του στη δημιουργία και εξέλιξη κάθε μορφής ζωής, την πολύμορφη παρουσία του πάνω στη γη, την τεράστια δύναμη που κρύβει μέσα του το υγρό αυτό στοιχείο, τη σπουδαιότητά του για τον άνθρωπο, τη χρήση του στην καθημερινή ζωή και την οικονομία, τον καθοριστικό του ρόλο σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα.

Να προβάλλουμε την έντονη παρουσία του και σημασία για το Νομό Σερρών: Ο ποταμός Στρυμόνας και ο παραπόταμός του Αγγίτης, που αρδεύουν την πεδιάδα μέσα από άφθονα κανάλια, η λίμνη Κερκίνη, μια περιοχή ιδιαίτερου ενδιαφέ-

ροντος για την πλούσια βιοποικιλότητα που παρουσιάζει και προστατευόμενος υγρότοπος (συνθήκη RAMSAR), αλλά και ταυτόχρονα ένας μεγάλος αρδευτικός ταμιευτήρας της κοιλάδας, να καταγράψουμε το υδάτινο δυναμικό του τόπου, τις ανάγκες για ύδρευση και άρδευση και να διερευνήσουμε τρόπους της ορθολογικής του χρήσης. Παράλληλα προσπαθήσαμε να συνδέσουμε όλα

Σκοπός μας η πρόκληση ενδιαφέροντος από τους μαθητές/τριες, μέσω διαθεματικών και διεπιστημονικών προσεγγίσεων, η σύνδεση της σχολικής γνώσης με το τοπικό, φυσικό, πολιτισμικό και κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον.

Να πληροφορηθούμε όλοι μας, να ευαισθητοποιηθούμε απέναντι στα πράγματα και τις μεταβολές τους, να αναπτύξουμε στενότερη και μεγαλύτερη επικοινωνία με το περιβάλλον και να καλλιεργήσουμε στάσεις και συμπεριφορές φιλικές προς αυτό.

Να ανοιχθεί ο δρόμος της συνεργασίας και επικοινωνίας του σχολείου με τη τοπική κοινωνία, να μεταφερθούν ιδέες και εμπειρίες και μέσα από ένα γόνιμο διάλογο, να αναπτύξουμε κοινές δράσεις και μαζί να νιώσουμε χρήσιμοι, δραστήριοι και δημιουργικοί.

Δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν: Βιωματικού περιεχομένου-έρευνα πεδίου και συλλογή πληροφοριών

Στα QANAT: Επιτόπια παρατήρηση των υπόγειων συστημάτων υδροδότησης της περιοχής με βρύσες ελεύθερης ροής. Μια μέθοδος που άντεξε στην εξέλιξη και στο χρόνο και τροφοδοτεί με νερό από την κατασκευή τους μέχρι σήμερα όλους σχεδόν τους οικισμούς της, στις βρύσες, στέρνες, χαμάμ και πηγάδια της περιοχής.

Στον Τοπικό Οργανισμό Εγγείων Βελτιώσεων: Η σημασία των καναλιών στην οικονομία της περιοχής ως παράγοντας αύξησης της γεωργικής παραγωγής.

Στη λίμνη Κερκίνη: Ο διπλός της ρόλος ως υγρότοπος και αρδευτικός ταμιευτήρας, πηγή προβλημάτων και τριβών ανάμεσα τους οικολόγους και τους αγρότες. Αστική ρύπανση. Παρατήρηση πουλιών με τηλεσκόπιο. Χλωρίδα και πανίδα της γύρω περιοχής.

Στο φράγμα του Στρυμόνα: Η σημασία του στην αντιπλημμυρική προστασία, αλλά και στην άρδευση της πεδιάδας.

Στο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο: Το νερό ως κινητήρια δύναμη στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Στον Αγγίτη: Το φαράγγι του. Ο αρδευτικός του ρόλος. Η ρύπανσή του από τις καθημερινές γεωργικές δραστηριότητες.

Στο Κ.Π.Ε Βερτίσκου: Ημερήσιο πρόγραμμα για τον κύκλο του νερού στη φύση, περιβαλλοντικά μονοπάτια στις παλιές βρύσες του χωριού, υπαίθρια παιχνίδια, ζωγραφιές, ποιήματα για το νερό.

Στο λαογραφικό μουσείο: Τα σκεύη νερού που χρησιμοποιούσαν οι ντόπιοι κάτοικοι της περιοχής σε κάθε λογής δραστηριότητα.

τα παραπάνω με την εθνική και παγκόσμια πραγματικότητα και τα μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα που σχετίζονται με το νερό, όπως η άνιση κατανομή του στον πλανήτη, η έλλειψη καθαρού και πόσιμου νερού για εκατομμύρια ανθρώπους, η εκμετάλλευση και η ρύπανσή του από την ανθρωπινή καθημερινή δραστηριότητα, γεωργική ή βιομηχανική του χρήση.

Επίσης

- Φύλλα εργασίας
- Ενημερωτικό έντυπο στους κατοίκους για εξοικονόμηση νερού στην καθημερινή ζωή
- Ερωτηματολόγιο για τη βιωσιμότητα του οικοσυστήματος της λίμνης Κερκίνης
- Συχνές ενημερωτικές επαφές με το Δήμαρχο
- Συνεργασία με υπαλλήλους του Δήμου
- Συνεντεύξεις από τους κατοίκους για καταγραφή, συλλογή ιστορικού-λαογραφικού υλικού
- Φωτογραφίσεις –βιντεοσκοπήσεις
- «Το τραγούδι της σταγόνας» δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για τον κύκλο του νερού στη φύση
- Δημιουργία και διανομή αφίσας
- Εικαστική έκφραση
- Έκθεση παλαιών σκευών νερού, φωτογραφίας και καλλιτεχνικών κατασκευών στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου
- Εγχειρίδιο με τον τίτλο του Προγράμματος
- CD-ROM με τις δραστηριότητες και το παραγόμενο υλικό

Με την ευκαιρία λήξης του προγράμματος πραγματοποιήθηκε ημερίδα στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου όπου ανακοινώθηκαν οι εργασίες και τα αποτελέσματα αυτών. Παράλληλα λειτούργησε και έκθεση με σκεύη νερού παλαιότερων εποχών (γκι-

σומάκια, νιπτήρες, καζάνια, τετζερέδες, σκάφες, στάμνες, παγούρια), μια προσφορά του λαογραφικού μουσείου της Ν.Ζίχνης. Εκτέθηκαν επίσης όλα τα έργα των μαθητών, που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος: φωτογραφίες από όλες τις επισκέψεις και κυρίως από τις παλιές βρύσες του οικισμού, ζωγραφιές, κολλάζ, μακέτες, ανακοινώσεις σε γραπτό λόγο από τις εντυπώσεις τους, ευχαριστήρια γράμματα. Παρουσιάστηκε επίσης «το τραγούδι του νερού» και το παιχνίδι ρόλων «ένα δέντρο ρουφάει νερό».

Σ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος στηριχθήκαμε στη συνεργασία του σχολείου και με την ευρύτερη κοινωνία και μαζί αποκτήσαμε προσωπικές εμπειρίες και βιώματα, ευαισθητοποιώντας έτσι τον εσωτερικό μας κόσμο σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Ήρθαμε σε επαφή μ' ανθρώπους, γεγονότα, καταστάσεις, είδαμε, πληροφορηθήκαμε, ψάξαμε, γνωρίσαμε, ρωτήσαμε κι απαντήσαμε, συμπεράναμε, παίξαμε, φωτογραφίσαμε, ζωγραφίσαμε, τραγουδήσαμε...

Όλα αυτά ήταν αποτέλεσμα συλλογικό και οφείλουμε να ευχαριστήσουμε τους εμπλεκόμενους φορείς και τα φυσικά πρόσωπα, που μας βοήθησαν και στήριξαν με κάθε τρόπο.

* Η όλη δραστηριότητα των μαθητών έτυχε της τιμής της βράβεισής της από την UNESCO

– παράρτημα Σερρών, στα πλαίσια της παγκόσμιας ημέρας νερού (22 Μαρτίου 2005) και προώθησης των εργασιών στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών.

** Η ιστοσελίδα της Δ/σης Π.Ε. Σερρών πρόκειται να φιλοξενήσει όλο το υλικό του προγράμματος «ΝΕΡΟ-Πηγή ζωής», όπως επίσης και η ιστοσελίδα του Σχολείου μας.

ΛΕΥΘΕΡΗ ΑΡΓΥΡΩ

Συντονίστρια του Προγράμματος

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Ν.ΖΙΧΝΗΣ ΣΕΡΡΩΝ

Η δραστηριότητα αυτή πραγματοποιήθηκε κατά τη σχολική χρονιά 2004-2005 από μαθητές της Δ' τάξης μαζί με τους εκπαιδευτικούς: Δόξα Βασιλείο, Πατελούδη Κων/νο και Γεωργαλή Γεώργιο

Η συνεργασία σχολείου και Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε θέματα διαχείρισης απορριμμάτων

Αφορμή για το άρθρο αυτό στάθηκε η προσπάθεια αποτίμησης μιας σειράς προγραμμάτων Π.Ε. σχετικά με τη διαχείριση των απορριμμάτων που έγιναν στο Γυμνάσιο Γαργαλιάνων το διάστημα 2002 – 2005 σε σχέση με τα αποτελέσματα που επέφεραν στην τοπική κοινωνία.

Γενικά

Το σχολείο ως μέρος της κοινωνίας εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα, λίγο ή πολύ σε όλες τις διεργασίες, που γίνονται σε αυτήν και οπωσδήποτε πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τους διάφορους σχεδιασμούς, αλλά να έχει και άποψη και να την προωθεί.

Στο ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων, η συνεργασία σχολείου και Τ.Α. μπορεί να ειπωθεί από πολλές πλευρές. Στο παρόν άρθρο γίνεται λόγος για αυτή τη συνεργασία από την πλευρά της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Και τούτο γιατί τα τελευταία τρία χρόνια στο Γυμνάσιο Γαργαλιάνων έγιναν τέσσερα προγράμματα Π.Ε. με θέμα τη διαχείριση των απορριμμάτων και μέσω αυτών των προγραμμάτων το σχολείο ανοίχτηκε στην τοπική κοινωνία, συνεργάστηκε με τη Δημοτική Αρχή και πέτυχε μερικούς στόχους σχετικά με τα απορρίμματα και τη διαχείρισή τους.

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Κοινωνία

Η περιβαλλοντική κρίση σήμερα πρέπει να αντιμετωπιστεί όχι μόνο διοικητικά, αλλά και μέσα από την ευαισθητοποίηση και ενεργητική συμμετοχή των πολιτών στη διαχείρισή της. Επομένως χρειάζεται δράση στο

εκπαιδευτικό πεδίο, κάτι που ήρθε να καλύψει η εισαγωγή της Π.Ε. στα σχολεία. Αυτό ήταν αναγκαίο για να μπορούν οι μαθητές να αποκτήσουν κοινωνικές αξίες και αισθήματα ευθύνης για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και να διαμορφώσουν μια ηθική και ένα κώδικα συμπεριφοράς, που θα βασίζεται στο σεβασμό προς τη φύση και το κοινωνικό σύνολο. Επομένως προβάλλεται όλο και πιο έντονα το αίτημα της αντιμετώπισης της περιβαλλοντικής κρίσης μέσα από την εκπαίδευση.

Μια οικολογικά προσανατολισμένη παιδεία μπορεί να δώσει λύσεις στα περιβαλλοντικά ζητήματα με την ανάπτυξη οικολογικής σκέψης και συνείδησης μέσα από τη σχολική διαδικασία. Επιπλέον μέσω των μαθητών οι προβληματισμοί που θα αναπτυχθούν στο σχολείο, μπορούν να μεταφερθούν στις οικογένειές τους και κατ' επέκταση να διαχυθούν στην κοινωνία.

Άρα χρειάζεται ένα ανοικτό σχολείο στην κοινωνία που θα αναπτύσσει τη δημιουργική πρωτοβουλία των μαθητών, θα τους ευαισθητοποιεί σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα, θα διερευνά τις λειτουργίες και τις σχέσεις ανθρώπου, κοινωνίας, φύσης και θα αποτελέσει βασικό παράγοντα επαναδιαμόρφωσης κοι-

νωνικών στάσεων και αξιών μέσα από καινοτόμες παιδαγωγικές πρακτικές.

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Έχοντας υπόψη τα προηγούμενα, μπορούμε να καταλάβουμε ότι μια τοπική αυτοδιοίκηση με περιβαλλοντικές ευαισθησίες μπορεί εύκολα να ταυτιστεί με τις μεθόδους και τις πρακτικές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα δε στον τομέα των απορριμμάτων όπου έχει και μεγάλη ευθύνη για τη διαχείρισή του. Υπάρχουν φορές που η Τ.Α. συναντάει από τους πολίτες αντιδράσεις στις ενέργειές της, που οφείλονται σε έλλειψη πληροφόρησης ή σε κακή πληροφόρηση, σε ανευθυνότητα ή σε λαθεμένες αντιλήψεις. Είναι μέσα στις μεθόδους της Π.Ε. η δραστηριοποίηση προς τις παραπάνω κατευθύνσεις με στόχους την ευαισθητοποίηση, την ενημέρωση και τελικά τη δημιουργία σωστών αντιλήψεων, στάσεων και πρακτικών. Άλλες πάλι φορές υπάρχουν θέματα ταμπού ή που θεωρούνται άκαιρα, και δε θίγονται. Τελικά έρχεται κάποια στιγμή που δεν πάει άλλο και ενόψει μιας επερχόμενης οικολογικής καταστροφής αντιμετωπίζονται πρόχειρα και μέσα από κοινωνικές εντάσεις. Η Π.Ε. μπορεί να αναδείξει έγκαιρα τέτοια θέματα και να δώσει αφορμές για γόνιμους προβληματισμούς και συζητήσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε αποδεκτές και βιώσιμες λύσεις.

Οι καλές σχέσεις είναι πάντα αμφίδρομες. Οι ανάγκες και οι δράσεις της Τ.Α. μπορούν να τροφοδοτήσουν την Π.Ε. με θέματα ενασχόλησης, που είναι επίκαιρα και ενδιαφέρουν την τοπική κοινωνία, πράγμα που είναι πολύ σημαντικό για να πετύχει ένα πρόγραμμα Π.Ε. Αναφέρω παραδειγματικά την επιθυμία, που διατύπωσε υπάλληλος της Δημαρχίας Γαργαλιάνων σε περυσινό σεμινάριο Π.Ε. στους Γαργαλιάνους, ότι «ως υπεύθυνος για την καθαριότητα θα ήθελε να γνωρίζει το είδος και την ποσότητα των επικινδύνων απορριμμάτων που παράγονται στους Γαργαλιάνους». Αυτή η ανάγκη μπορεί κάλλιστα να αποτελέσει αντικείμενο προγράμματος Π.Ε. Οποσδήποτε σε μια τέτοια περίπτωση η Τ.Α. θα

βοηθήσει την Π.Ε. με όλους τους δυνατούς τρόπους να πετύχει το στόχο της. Η σχέση Π.Ε. – Τ.Α. έχει μια συνιστώσα, που είναι αρκετά σημαντική και πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα, τη διαμεσολαβητική. Το να διδάσκεται ο μαθητής στο σχολείο καλές πρακτικές (π.χ. να μην πετάει σκουπίδια) και όταν φεύγει από το σχολείο να έρχεται αντιμετώπος με τη σκληρή πραγματικότητα, του δημιουργεί μια εσωτερική σύγκρουση, που αν δεν διαχειριστεί κατάλληλα μπορεί να διοχετευθεί σε επικίνδυνα κανάλια. Εμπλεκόμενος όμως ο μαθητής άμεσα ή έμμεσα μέσω της Π.Ε. στο πρόβλημα και με τη θετική στάση της Τ.Α. αυξάνεται σημαντικά η πιθανότητα οι συγκρούσεις αυτές να οδηγήσουν σε θετικές στάσεις απέναντι στα προβλήματα.

Η σχέση Γυμνασίου Γαργαλιάνων και Δήμου Γαργαλιάνων σχετικά με τα σκουπίδια

Η ενασχόληση της Π.Ε. στο Γυμνάσιο Γαργαλιάνων με τα σκουπίδια άρχισε σε μια ευνοϊκή στιγμή πριν τρία χρόνια. Ήταν μέσα στις προθέσεις της νέας τότε δημοτικής αρχής να κάνει κάτι για το πρόβλημα των σκουπιδιών. Υπήρχε ένας σχετικός προβληματισμός στην τοπική κοινωνία. Είχαν οι μαθητές μας μια αρνητική εμπειρία με σκουπίδια, όταν πριν τέσσερα χρόνια επισκέφτηκαν τα ρέματα του Λαγγουβάρδου, κατά τη διάρκεια προγράμματος Π.Ε. Έτσι συνέτρεξαν αρκε-

τοί λόγοι που μπορούσαν να εγγυηθούν ένα πρόγραμμα που ενδιέφερε μαθητές και τοπική κοινωνία. Συγχρόνως ήλθαν τα Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που προωθούσαν τη συνεργασία σχολείου και Τ.Α. στην εκτέλεση προγραμμάτων Π.Ε. Στην προσπάθειά μας να εξασφαλίσουμε υψηλή βαθμολογία για τη χρηματοδότησή μας, αναζητήσαμε τη συνεργασία του Δήμου, πράγμα που μας δόθηκε απλόχερα. Έτσι δημιουργήθηκε ένας διάυλος επικοινωνίας, με τη δημοτική αρχή και ξεκίνησε το πρώτο πρόγραμμα Π.Ε. με τίτλο «Σκουπίδια» όπου ασχοληθήκαμε με τα σκουπίδια της πόλης μας, του σχολείου μας και του σπιτιού μας. Μέσα από το πρόγραμμα προτάθηκε η ιδέα της ανακύκλωσης και όταν το συζητήσαμε με τον Δήμαρχο φάνηκε πολύ θετικός και μας υποσχέθηκε ότι θα μας προμηθεύσει με κάδους συλλογής χαρτιού προς ανακύκλωση και θα αναλάβει τη μεταφορά του χαρτιού σε εργοστάσιο ανακύκλωσης. Έτσι και έγινε, οπότε δημιουργήθηκε σε εμάς η υποχρέωση να φροντίσουμε οι κάδοι να γεμίζουν και την επόμενη χρονιά έγινε το πρόγραμμα «Τα σκουπίδια δεν είναι για πέταμα», όπου ασχοληθήκαμε με την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των σκουπιδιών. Το πρόγραμμα αυτό πήγε πολύ καλά, οι κάδοι γέμιζαν και άδειάζαν, ο δήμος το χρηματοδότησε επιπλέον και όλοι είμαστε ευχαριστημένοι και ενθουσιασμένοι τόσο που αποφασίσαμε να κάνουμε για τρίτη χρονιά σχετι-

κό πρόγραμμα. Έτσι εκπονήθηκαν τα προγράμματα «Πρωθώ την ανακύκλωση» και «www.go-recycle.gr» με σκοπό να προωθηθεί η ιδέα της ανακύκλωσης τόσο στην τοπική κοινωνία αλλά και σε ευρύτερο πεδίο. Αποτέλεσμα της θετικής σχέσης που δημιουργήθηκε μεταξύ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι και η πραγματοποίηση του βιωματικού σεμιναρίου Π.Ε. για εκπαιδευτικούς «Σχεδιασμός προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: Ένα παράδειγμα με αφορμή τα σκουπίδια» τον Οκτώβριο του 2004 στους Γαργαλιάνους, το οποίο υποστηρίχθηκε οικονομικά από το Δήμο Γαργαλιάνων και την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Μεσσηνίας. Μέσα από αυτά τα προγράμματα η Π.Ε. μπόρεσε να έλθει σε επαφή με πραγματικές καταστάσεις και να διαμορφώσει τις δράσεις της με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορέσει να βοηθήσει προς ορισμένη κατεύθυνση, την οποία επιθυμούσε και η Τ.Α. και να ωφεληθεί από αυτή.

Σε πρακτικό επίπεδο αυτό μεταφράζεται:

- Επαφές με το Δήμαρχο και στελέχη του Δήμου στην αρχή της σχολικής χρονιάς για να διερευνηθούν οι προθέσεις και οι δυνατότητες του Δήμου, ώστε αυτές να ληφθούν υπόψη κατά το σχεδιασμό των προγραμμάτων.
- Παρουσία και παρέμβαση των περιβαλλοντικών ομάδων στην πόλη μέσω εκστρατειών καθαριότητας, ενημερωτικών φυλλαδίων και εκδηλώσεων και σε συνεργασία με τη δημοτική αρχή.
- Οικονομικές ενισχύσεις από τη πλευρά του Δήμου για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων.
- Διαρκής επαφή σχολείου και Δήμου για την αντιμετώπιση καινούργιων καταστάσεων ή προβλημάτων που προκύπτουν.

Τι έχουμε πετύχει μέχρι τώρα

Κοιτάζοντας ύστερα από τρία χρόνια τι έχει μείνει από αυτή την ιστορία, μπορούμε να πούμε ότι:

- Οι κάδοι συλλογής είναι στη θέση τους και γεμίζουν μόνο με χαρτί.
- Έχει γίνει γνωστό στους δημότες ότι ο Δήμος συλλέγει χαρτί προς ανακύκλωση. Πρόσφατη έρευνά μας έδειξε ότι ο μισός εξωσχολικός πληθυσμός γνωρίζει γι' αυτό.

- Έχουν διαχυθεί καλές πρακτικές στους μαθητές, αλλά και στους δημότες. Είναι αρκετοί οι μαθητές που φέρνουν το χαρτί τους στο σχολείο, αλλά και αρκετοί εξωσχολικοί κάνουν το ίδιο.
- Η έρευνά μας έδειξε ότι το 80% των δημοτών είναι πρόθυμο να στηρίξει κάθε προσπάθεια του Δήμου για επέκταση της συλλογής χαρτιού στην πόλη.
- Κερδίστηκε το στοίχημα με τη συλλογή των σκισμένων και πεταμένων βιβλίων στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Τα άχρηστα βιβλία πετιόνται πλέον στους κάδους συλλογής χαρτιού.

Ως συμπέρασμα μπορεί να ειπωθεί ότι η δράση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Γυμνάσιο Γαργαλιάνων κατά τα τελευταία χρόνια, ανάδειξε το πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων στη τοπική κοινωνία και επέφερε θετικά αποτελέσματα. Βέβαια το αν η προσπάθεια αυτή έχει μέλλον και αν οδηγήσει σε μόνιμες καταστάσεις, εξαρτάται μεταξύ άλλων από τη στάση που θα κρατήσουν τόσο τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, όσο και η τοπική αυτοδιοίκηση.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΑΖΑΝΟΣ
Εκπαιδευτικός, συντονιστής
προγραμμάτων Π.Ε.
στο Γυμνάσιο Γαργαλιάνων

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΩΝ

Το Κέντρο Υγροτόπων Ροδιάς στον Αμβρακικό

Σύμφωνα με τα τελευταία επιστημονικά αποτελέσματα του προγράμματος LIFE - ΦΥΣΗ που εφαρμόστηκε στον Αμβρακικό από το Νοέμβριο 1999 έως και το Σεπτέμβριο 2003, καταγράφηκαν συνολικά 294 είδη πουλιών. Απ' αυτά τα 267 είναι τακτικά στην περιοχή και παρουσιάζονται σχεδόν κάθε χρόνο. Τα 102 είδη απ' αυτά περιλαμβάνονται στα αυστηρώς προστατευόμενα είδη του Παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Από τους 11 υγροτόπους Διεθνούς σημασίας στην Ελλάδα ο Αμβρακικός παρουσιάζει τους μεγαλύτερους καταγεγραμμένους πληθυσμούς υδρόβιων πουλιών με μέγιστο μέσο όρο 145.000 πουλιά. Η μεγάλη ποικιλία πουλιών σχετίζεται με την ύπαρξη πολλών διαφορετικών ενδιαιτημάτων, αλλά και με ορισμένα «σημαντικά ενδιαιτήματα» κυρίως υγροτοπικά, δασικά και αγροτικά. Τα ενδιαιτήματα αυτά συγκεντρώνουν πολλά μεταναστευτικά ή διαχειμάζοντα είδη, που εκμεταλλεύονται τους ήπιους χειμώνες της περιοχής.

Αναμφίβολα το σημαντικότερο απ' αυτά είναι ο υγρότοπος της Ροδιάς, που βρίσκεται στο ΒΔ Αμβρακικό. Είναι ο μεγαλύτερος ενιαίος καλαμιώνας στην Ελλάδα (περίπου 27.000 στρέμματα). Σ' αυτό το τοπίο σπάνιας ομορφιάς διαχειμάζει ο μεγαλύτερος πληθυσμός υδρόβιων πουλιών στην Ελλάδα (περίπου 100.000), σταθμεύουν και αναπαράγονται περί τα 250 είδη πουλιών, ενώ συναντάται η τρίτη σε μέγεθος αποικία αργυροπελεκάνων στην Ευρώπη και η μεγαλύτερη σε Ελλάδα και Βαλκάνια αποικία ερωδιών. Ο υγρότοπος είναι επίσης γνωστός για τη μεγάλη ιχθυοπαραγωγική ικανότητά του, καθώς και για το ότι είναι ο καλύτερος χελότοπος στην Ελλάδα.

Ένας τόπος ευλογημένος από το Θεό, και αγαπημένος από τα πουλιά, τα ψάρια και τον άνθρωπο. Ένας μικρός παράδεισος στη γη, όπου οι καλαμιώνες, τα νούφαρα και τα νερόκρινα, εναλλάσσονται με αλμυρόβαλτους, ανοιχτές επιφάνειες νερού και μικρές κλειστές υφάλμυρες λίμνες.

Με την προτροπή και τις υποδείξεις της **Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης** ιδρύθηκε στο χωριό Στρογγυλή του Δήμου Αμβρακικού, πριν από τρία χρόνια, το Κέντρο Υγροτόπων Ροδιάς από την Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία Πρεβέζης, με σκοπό

να συμβάλει στην προστασία αλλά και στην ανάδειξη της μεγάλης αξίας του υγροτόπου της Ροδιάς.

Το Κέντρο Υγροτόπων Ροδιάς ενημερώνει τον επισκέπτη του για τις περιβαλλοντικές αξίες του υγροτόπου της Ροδιάς και των μνημείων της περιοχής και έχει ετοιμάσει ένα πρόγραμμα περιήγησης και γνωριμίας με ασφαλή και οργανωμένο τρόπο.

Ο επισκέπτης διασχίζοντας με τα παραδοσιακά σκάφη τους καλαμιώνες και τις νησίδες με τις αρμυρήθρες, θα γνωρίσει από κοντά τους φτερωτούς κατοίκους του, πού κάθε εποχή είναι και διαφορετικοί και θα μάθει για τον παραδοσιακό τρόπο ψαρέματος στα ιβάρια.

Τα παιδιά του Κέντρου, ο Βασίλης, ο Δημήτρης, ο Γιώργος, η Αλέκα και η Αγγελική, με μεγάλη χαρά σας περιμένουν να περάσετε μαζί τους μια ημέρα εξερευνώντας τα «μυστικά του Βάλτου» της Ροδιάς.

Για οποιαδήποτε πληροφορία μπορείτε να επικοινωνήσετε με το Κέντρο Υγροτόπων Ροδιάς τηλ: 26830 41219, 6936706090, Fax: 26830 41387, e-mail: rodia@otenet.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΡΟΔΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΡΟΔΙΑΣ

Τι είπαν τα παιδιά στους «Νέους Δημοσιογράφους για το Περιβάλλον»

Την 1η Οκτωβρίου του 2005 πραγματοποιήθηκε στον πεζόδρομο της Ερμού, μπροστά από τον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού, η εκδήλωση της ΕΕΠΦ με τίτλο «Ένα δένδρο μια φορά μες στην πράσινη γωνιά».

Εμείς, οι Νέοι Δημοσιογράφοι από το 1ο Γυμνάσιο Π. Φαλήρου, μαζί με τον καθηγητή μας κ. Δημήτρη Καρακώστα «καλύψαμε» δημοσιογραφικά την εκδήλωση. Όταν φτάσαμε στον πεζόδρομο, μπροστά από τον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού, είχαν ήδη έρθει αρκετά σχολεία. Είχαν πάει στις θέσεις που τους είχαν υποδείξει οι εθελοντές και είχαν αρχίσει τη «Δημιουργία» των δένδρων τους.

Αφού οργανώθηκαν (κασετοφωνάκια, φωτογραφικές μηχανές, βιντεοκάμερα,...) και συζητήσαμε για λίγο μεταξύ μας, πιάσαμε δουλειά...

Προσπαθήσαμε να συγκεντρώσουμε όσο μπορούσαμε περισσότερες πληροφορίες, απόψεις και σχόλια από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες αλλά και από τους περαστικούς που παρατηρούσαν και ρωτούσαν με πολύ ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες των σχολείων.

Όλοι ήταν πρόθυμοι να απαντήσουν στις ερωτήσεις μας. Κοινή διαπίστωση ήταν ο ενθουσιασμός για το χαρακτήρα της εκδήλωσης και τις δημιουργίες των σχολείων. Δέντρα φτιαγμένα από διάφορα υλικά, ανακυκλώσιμα (χαρτιά, πλαστικά μπουκάλια), φυσικά (κλαδιά, φύλλα), μέταλλα (χαλκός, αλουμίνιο), χαρτόνια

και κορδέλες. Η μια σύνθεση καλύτερη από την άλλη. Όλα τα παιδιά συμμετείχαν και στη δημιουργία ενός μεγάλου πανό, πάνω στο οποίο ζωγράφισαν θέματα και έγραψαν συνθήματα για την προστασία του περιβάλλοντος. Επίσης κρέμασαν φυλλαράκια με τις ευχές τους για το Περιβάλλον πάνω σε δύο μεγάλα μεταλλικά δένδρα που κατασκεύασαν φοιτητές από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας.

Δυστυχώς, ο καιρός δεν ήταν σύμμαχός μας, Οκτώβριος βλέπετε... Καθώς οι πρώτες σταγόνες της βροχής έγιναν γρήγορα μπόρα, τα παιδιά προσπαθούσαν να προστατέψουν τα έργα τους και να καλυφθούν κάτω τις πολύχρωμες ομπρέλες τους, τα δένδρα και τα μικρά μπαλκονάκια των κτιρίων της περιοχής. Έτσι αναβλήθηκαν προγραμματισμένες χορευτικές δραστηριότητες και άλλα δρώμενα.

Η εκδήλωση όμως ολοκληρώθηκε, έστω και με εμπόδια... Παρά τη βροχή, τα γέλια δε σταμάτησαν και όλοι έφυγαν ευχαριστημένοι. Για να θυμούνται τη συμμετοχή τους πήραν αναμνηστικά δώρα, όπως πεντόβολα, σβούρες, μπλουζάκια και καρφίτσες με πολύ ωραίες πεταλούδες.

Ήταν μια όμορφη και πρωτότυπη εκδήλωση, σε ένα

1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ Π. ΦΑΛΗΡΟΥ

1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ Π. ΦΑΛΗΡΟΥ

καταπληκτικό περιβάλλον. Όλοι όσοι συμμετείχαν δε θα την ξεχάσουν και όπως μας είπαν θα συμμετέχουν με μεγάλη χαρά όποτε η ΕΕΠΦ την ξαναδιοργανώσει. Ελπίζουμε με καλύτερες καιρικές συνθήκες...

ΑΡΤΕΜΙΣ ΚΟΛΟΥΜΠΑ Β1
ΑΡΕΤΗ ΚΑΡΑΚΗ Β3

Οι μαθήτριες του 1ου Γυμνασίου Παλαιού Φαλήρου που συμμετείχε στο Διεθνές Δίκτυο Π.Ε. «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Προς την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ)
Υπόψη Κυρίας Μαρίας Ρουσσομουστακάκη-Αντιπροέδρου
και Κυρίας Αλίκης Βαβούρη-Υπεύθυνης Προγραμμάτων

Αθήνα, 30 Σεπτεμβρίου 2005

Κυρία Αντιπρόεδρε,

Σας ευχαριστώ για την πρόσκλησή σας να παραστώ στην Υπαίθρια Εκδήλωση «Ένα δέντρο μια φορά μες την πράσινη γωνιά». Δυστυχώς, παρά την ειλικρινή επιθυμία μου να βρίσκομαι μαζί σας, οι ήδη προγραμματισμένες υποχρεώσεις μου καθιστούν την παρουσία μου αδύνατη.

Θέλω να συγχαρώ την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης για την πρωτοβουλία της διοργάνωσης της συγκεκριμένης εκδήλωσης, και μάλιστα σε έναν χώρο, στον οποίο αναδεικνύεται η αρμονία του φυσικού περιβάλλοντος σε όλο της το μεγαλείο, στον πεζόδρομο της Ερμού μπροστά στον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού.

Τέτοιου είδους δραστηριότητες συμβάλλουν στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού για θέματα ζωτικής σημασίας, όπως η προ-

Γράμματα, Σχόλια

στασία του περιβάλλοντος. Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στην εκδήλωση, μέσω εργασιών, υπαίθριων δραστηριοτήτων και μουσικοχορευτικών δρωμένων αποτελεί τον προσφορότερο τρόπο των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Αγωγής, που προβλέπει την αλληλεπίδραση των μαθητών με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και τη δημιουργική ενασχόληση με αυτό.

Εύχομαι καλή επιτυχία στην εκδήλωσή σας.

Με εκτίμηση,

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ-ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

Γράμματα, Σχόλια

Προς
Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης
Υπόψη κ. Ρουσομουστακάκη
Νίκης 20
105 57 Αθήνα

Θεσσαλονίκη, 1-8-2005
Αριθ.Πρωτ.8571/ΠΕ

Θέμα: Ευχαριστήρια επιστολή

Αγαπητή κυρία Ρουσομουστακάκη,

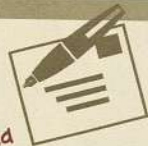
Θα θέλαμε να σας ευχαριστήσουμε θερμά για την αποστολή του πρώτου τεύχους του περιοδικού σας και να ευχηθούμε την πετυχημένη του πορεία στον χρόνο. Η πολύχρονη εμπειρία και δραστηριοποίηση της οργάνωσής σας σε θέματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για τη φυσική μας κληρονομιά θεωρούμε αποτελεί τη στέρεα βάση για τη δημιουργία ενός δυναμικού εργαλείου, ικανού να συμβάλει στην ουσιαστική μεταφορά της γνώσης, στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών, των νέων αλλά και του ευρύ κοινού, καθώς και στη δημιουργία των απαιτούμενων προϋποθέσεων για τη γόνιμη ανταλλαγή απόψεων και ιδεών που προωθούν την αειφορική χρήση και διαχείριση των φυσικών πόρων της χώρας μας.
Ευχόμαστε καλή συνέχεια στο πραγματικά αξιόπαινο έργο σας. Το ΕΚΒΥ θα βρίσκεται πάντοτε στη διάθεσή σας για την οποιαδήποτε βοήθεια.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΑΚΙΩΡΗ

Περιβαλλοντικός Επιστήμων
Υπεύθυνη Τομέα Περιβαλλοντικής
Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης

Γράμματα, Σχόλια

Έφθασε στα χέρια μου το πρώτο τεύχος της νέας έκδοσης της Ε.Ε.Π.Φ. «Το φυλλαράκι», το διάβασα και θα ήθελα να σας συγχαρώ για το ατέρμονο ενδιαφέρον σας και την ακούραστη προσπάθειά σας στο χώρο της περιβαλλοντικής αγωγής.

«Το φυλλαράκι» ήταν για μένα μια ευχάριστη έκπληξη, και διαβάζοντας ανάμεσα στα περιεχόμενα και νέα από τις δραστηριότητες σχολείων-μελών των Δικτύων της Ε.Ε.Π.Φ., σκέφτηκα να σας στείλω ένα κείμενο που δημοσίευσα στην τοπική εφημερίδα ΑΝΑΤΟΛΗ, για το πρόγραμμα που υλοποίησε το όο Νηπιαγωγείο Αγ. Νικολάου με θέμα «Η κυρία Ανακύκλωση μας χτυπά την πόρτα!», με αφορμή την τελική παρουσίαση του προγράμματος.

Μ. ΠΡΑΤΣΙΝΗ

Υπ. Περιβ/κής Εκπ/σης Π.Ε Ν. Λασιθίου

Γράμματα, Σχόλια

Ένα σχολείο χαρούμενο, φαγανό και... δημιουργικό σας ευχαριστεί πολύ, γιατί πέρασε μαζί σας ένα πρωινό με γέλια, χαρά και περιπέτεια. Μας άρεσε πολύ που ήμασταν μαζί σας και ας βραχάκαμε..
Ευχαριστούμε, με φιλία

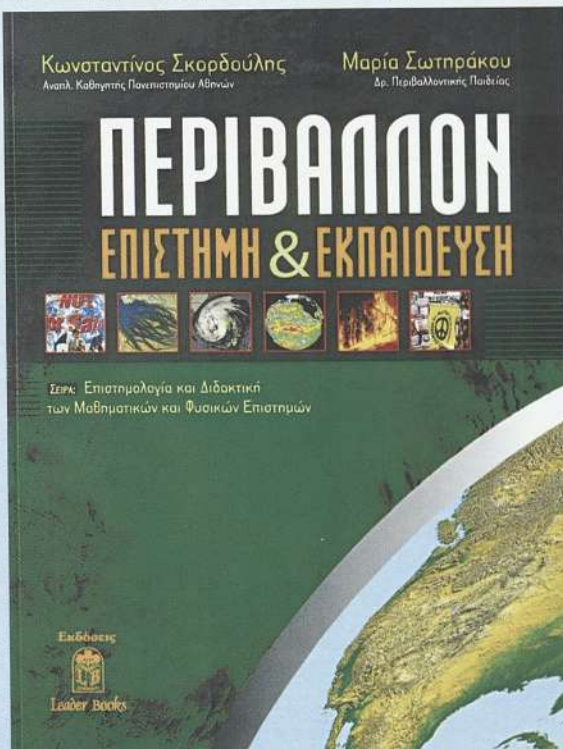
Κλεοπάτρα - Παιδιά - Γονείς

13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατσινίου

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το βιβλίο **ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** των Σκορδούλη και Σωτηράκου περικλείει την ανάγκη για μια σύγχρονη επιστημονική ματιά στο επίκαιρο και διαχρονικό ζήτημα του περιβάλλοντος και της βιωσιμότητας του πλανήτη. Απευθύνεται σε φοιτητές, εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων αλλά και σε κάθε οικολογικά ευαισθητοποιημένο πολίτη. Με άξονα τη γνώση και την κατανόηση των φυσικών φαινομένων και μέσα από μια συνθετική διαδικασία ο αναγνώστης προσεγγίζει τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα αποκομίζοντας μια συνολική εικόνα με στοιχεία από διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, UNESCO, Ε.Ε. κ.α.) για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος. Ακόμη παρουσιάζονται καινοτόμα προγράμματα διδασκαλίας, ιδέες και προτάσεις για δραστηριότητες μέσα στην τάξη. Οι σελίδες του βιβλίου με την εξαιρετική επιμέλεια των εικόνων και των χρωμάτων μετατρέπονται σε ένα μοναδικό εκπαιδευτικό υλικό αλλά και αφετηρία για προβληματισμό για το μέλλον του πλανήτη.

M.P & A.B.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Στην Αθήνα στις 26 και 27 Νοεμβρίου 2005 πραγματοποιήθηκε το Διεθνές Συνέδριο για την επίσημη έναρξη της Δεκαετίας του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) υπό την αιγίδα του Ελληνικού Κοινοβουλίου, της UNESCO & της UNECE. Το Συνέδριο οργανώθηκε από το Ελληνικό Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με την υποστήριξη του Ιταλικού Υπουργείου Περιβάλλοντος & Χωροταξίας, της UNEP/MAP και του ΜΙΟ-ΕCSDE.

Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου αναπτύχθηκαν θέματα όπως: α) Οι κύριες εξελίξεις για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, β) Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα των Μεσογειακών χωρών, γ) οι Μεσογειακές και άλλες περιφερειακές πρωτοβουλίες για την ΕΑΑ στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση, δ) Πρωτοβουλίες για την ΕΑΑ στη μη τυπική εκπαίδευση σε εθνικό επίπεδο και τέλος παρουσιάστηκαν αναδυόμενα θέματα σχετικά με την ΕΑΑ.

Στο κλείσιμο παρουσιάστηκε το Σχέδιο Απόφασης του Συνεδρίου για τη Μεσογειακή Στρατηγική για την ΕΑΑ στο οποίο μεταξύ άλλων ανατέθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση η προετοιμασία της πρότασης για την **Μεσογειακή Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη** την οποία και θα υποβάλει για υιοθέτηση στη συνάντηση υπουργών Περιβάλλοντος και Παιδείας με θέμα την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης, στη Βαρκελώνη το 2007.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Μεσογίας (ΠΕ)

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, όσον αφορά την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, στοχεύει

- Στην εποικοδομητική συνεργασία όλων των φορέων που εμπλέκονται στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
- Στη σύνδεση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τα Προγράμματα για την προστασία της φύσης, ώστε να γίνεται περισσότερο πρακτική

Επίσης, υποστηρίζει συστηματικά το έργο των εκπαιδευτικών με

- την άμεση και καλύτερη επικοινωνία,
- την παροχή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, που γράφεται από εκπαιδευτικούς,
- τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων,
- τη δημοσίευση καινοτόμων δραστηριοτήτων,
- τη χρήση όποιου μέσου προωθεί την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και προάγει το έργο της.

Τα ενυπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν τις απόψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Το φωτογραφικό υλικό προέρχεται από το αρχείο της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης και των συνεργατών της, εκτός εάν σημειώνεται διαφορετικά.

Μοιραστείτε μαζί μας τις σκέψεις, ιδέες και προβληματισμούς σας.

Αν θέλετε να δείτε δημοσιευμένες τις δραστηριότητές σας, τις σκέψεις σας και τους προβληματισμούς σας, ιδού το βήμα που θα σας δεχτεί και θα αξιοποιήσει τη δημιουργική και πρωτότυπη δουλειά σας.

Περιμένουμε και επιθυμούμε τη συνεργασία με σας, τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, τους ειδικούς επιστήμονες, τους ευαισθητοποιημένους ανθρώπους.

Τηλεφωνήστε για πληροφορίες στο 210-3224 944, και στείλτε το κείμενο σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση: hspn@hol.gr

www.eepf.gr

Φωτογραφίες από την Υπαίθρια Εκδήλωση της ΕΕΠΦ, 1/10/2005

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ